

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-07-13
meddelad i
Östersund

Mål nr M 3060-20

PARTER

Klagande

1. Jämtlands läns ornitologiska förening
c/o Ulla Falkdalen
Frösö-Berge 110
832 96 Frösön

2. Kungsörn Sverige
c/o Carl-Erik Zetterlund
Hans-Jonsvägen 30
821 61 Arbrå

3. Naturskyddsföreningen Jämtland-Härjedalen
c/o Nora Lundblad
Frösövägen 18A
832 43 Frösön

Motparter

1. BJS Utvecklings AB
Centrumgatan 12
840 92 Vemdalen

Ombud: Advokat Björn Hellman
Advokatfirman Åberg & Co AB
Box 16295
103 25 Stockholm

2. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Jämtlands läns beslut 2020-10-01 i ärende nr 525-5609-2019, se
bilaga 1

SAKEN

Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken för alpin skidanläggning i Skrovdalen,
Härjedalens skommun

Dok.Id 369377

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:00

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Länsstyrelsen i Jämtlands läns beslut av den
1 oktober 2020 i ärende nr 525-5609-2019.

BAKGRUND

Berört område

Skorvdalen är ett obebyggt skogsområde i syd- och västsluttning vid Skorvans dalgång strax sydost om skidorten Björnrike i Härjedalens kommun. Skorvdalsfjällets högsta punkt är ca 1 000 meter över havet och vegetationen i de övre områdena utgörs främst av kalvfjäll. Längre ner i dalen ökar först björkbestånden för att sedan successivt övergå till gran- och tallskog. Längst ned i dalgången rinner skogsbäcken Skorvan.

Kommunfullmäktige i Härjedalens kommun (kommunen) beslutade den 22 juni 2020 (§ 36, dnr 2020/116) att bilda ett fågelskyddsområde i Skorvdalen enligt 7 kap. 12 § miljöbalken (MB). Inom området är det förbjudet att beträda mark från och med den 1 januari till och med den 1 augusti, dock med vissa uppräknade undantag.

Tidigare prövningar

Den 23 maj 2013 beslutade Länsstyrelsen i Jämtlands län (länsstyrelsen) att bevilja Örndalen Exploatering AB (Örndalen) dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845) från förbuden i 4 § 1 st. 2 och 4 p. samma förordning för anläggande av en skid- och turistanläggning inom ett kungsörnsrevir. Beslutet överklagades först till mark- och miljödomstolen som upphävde länsstyrelsens dispensbeslut och därefter till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD). MÖD delade mark- och miljödomstolens bedömning att det inte fanns tillräckliga skäl att bevilja dispens (se MÖD 2015:3, nedan även kallat *dispensmålet*).

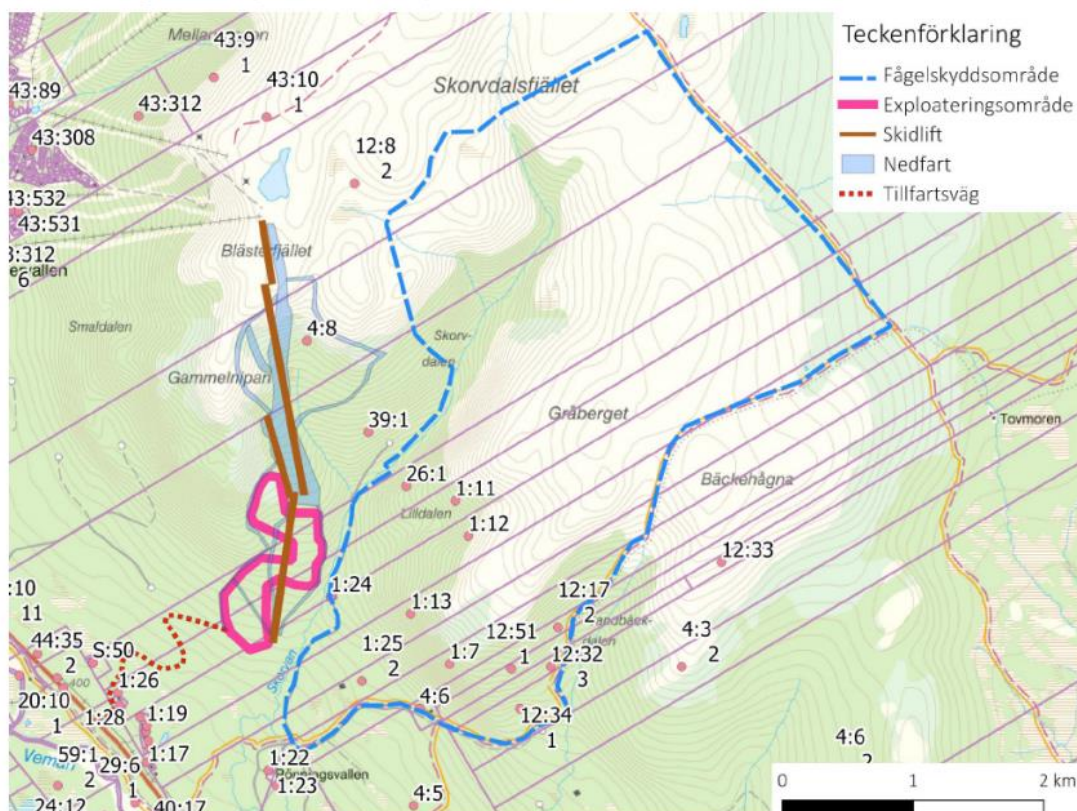
Örndalen ansökte senare, den 30 november 2016, om tillstånd enligt miljöbalken för att anlägga och driva en skid- och turistanläggning i Skorvdalen med tillhörande vattenmagasin. Den planerade verksamheten hade sedan dispensmålet reviderats bl.a. på så sätt att verksamhetsområdet minskat i omfattning. Mark- och miljödomstolen bedömde sammanfattningsvis att den planerade verksamheten stred mot förbudet i 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen och att den valda platsen därmed inte

uppfyllde kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § MB. Mark- och miljödomstolen avslag därför ansökan (se mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätts dom den 22 maj 2018 i mål nr M 2857-16, nedan även kallat *tillståndsmålet*). Domen överklagades men varken MÖD eller Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd. Mark- och miljödomstolens dom stod därmed fast.

Det nu aktuella målet

BJS Utvecklings AB (bolaget) har den 22 juli 2019 lämnat in en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § MB till länsstyrelsen. Anmälan avser, i likhet till tidigare mål, en alpin skidanläggning i Skorvans dalgång. Anläggningen har dock omarbetats utifrån den skidanläggning som nekades tillstånd av mark- och miljödomstolen i tillståndsmålet. Verksamhetsområdet har minskats i storlek och den anmälda verksamheten avses nu innefatta ett verksamhetsområde om cirka 50 hektar, anläggande och drift av fyra liftar, anläggande och drift av en bredare nedfart under liftarna och någon mindre nedfart samt anläggande av vägar, se figur 1 nedan.

Figur 1, från kommunens beslut om fågelskyddsområde

Länsstyrelsen beslutade den 1 oktober 2020 att med stöd av 12 kap. 6 § MB förelägga bolaget att vidta vissa försiktighetsåtgärder till skydd för naturmiljön, se bilaga 1.

Naturskyddsföreningen Jämtland-Härjedalen, Jämtlands läns ornitologiska förening och Kungsörn Sverige (gemensamt benämnda föreningarna) har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN

Föreningarna

Föreningarna har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut och förbjuda bolaget att vidta de anmälda åtgärderna.

Föreningarna har i andra hand yrkat att domstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut och återförvisa ärendet till länsstyrelsen för erforderlig behandling samt förbjuda de anmälda åtgärderna till dess en eventuell ansökan om artskyddsdispens prövats och vunnit laga kraft.

Föreningarna har även begärt att Naturvårdsverket ska höras i målet.

Bolaget

Bolaget har motsatt sig ändring av länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har, som det får förstås, motsatt sig ändring av sitt beslut.

UTVECKLING AV TALAN

Föreningarna

Föreningarna har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

De förelägganden som länsstyrelsen föreskrivit är inte tillräckliga för att de ansökta verksamheterna ska få bedrivas eftersom påverkan på kungsörnsreviret i området är av en sådan allvarlig art att den inte är förenlig med skyddsreglerna i artskyddsförordningen och EU:s fågeldirektiv.

De förelägganden som beslutats kan inte anses tillräckliga för att ge den känsliga miljön, framför allt Skorvdalenreviret, ett nödvändigt skydd. Den negativa påverkan som den anmälda åtgärden riskerar att leda till kan inte förhindras eller mildras i tillräcklig utsträckning av några försiktighetsmått och ska därför förbjudas (se Nordstedts lagkommentar till 12 kap. 6 § MB och MÖD 2012:10). Detsamma gäller även om det nyinrättade fågelskyddsområdet beaktas eftersom fågelskyddsområdet inte omfattar kungsörnsrevirets kärnområde, där olika delar inte kan uteslutas utan att viktiga funktioner som behövs för reproduktionen faller bort.

Vid denna bedömning ska särskilt MÖD:s uttalande i det så kallade tjädermålet (MÖD:s dom 2018-12-20 i mål nr M 10104-17) beaktas då domstolen bland annat utgick från den alltför aktuella vägledningen från EU-kommissionen. MÖD uttalade bl.a. följande.

Av vägledningsdokumentet framgår att fortplantningsområden kräver strikt skydd därför att de är centrala för djurens livscykel och är väldigt viktiga delar av en arts kompletta livsmiljö eftersom de krävs för artens fortlevnad. Skyddet är direkt kopplat till artens bevarandestatus. Vidare uttalas att syftet med bestämmelsen i artikel 12.1.x är att skydda den ekologiska funktionaliteten hos fortplantningsområden. Sådana områden får inte skadas eller förstöras av mänsklig verksamhet utan de ska fortsatt erbjuda det som krävs för en viss djurart när den ska fortplanta sig med framgång. I vägledningsdokumentet anges att det inte går att ge en strikt definition av fortplantningsområde som skulle passa för alla arter, utan varje tolkning av uttrycket måste ta hänsyn till artens olika förutsättningar vid fortplantning. De generella definitioner som anges i dokumentet bygger på antagandet att platserna i fråga kan hittas och avgränsas på rimligt sätt. Enligt vägledningsdokumentet kan fortplantningsområden innefatta områden som krävs för bl.a. parningslek, parning, bo-bygge, plats för födsel eller äggkläckning och uppfödning av ungar som är beroende av platsen (s. 40 f.)

Förutom artens bevarandestatus underströk alltså MÖD att den ekologiska funktionaliteten hos fortplantningsområden ska skyddas, vilket har hög relevans även i detta mål. Skyddet ska alltså upprätthållas till den grad att fortplantningsområdet inte förstörs. Att skydda en del av området är alltså inte tillräckligt, om det innebär

att arten inte längre kan fortplanta sig med framgång. Därför kan man behöva undvika verksamhet som kan störa platser i området som har olika funktioner för fortplantningen.

I tjädermålet tar MÖD också fasta på att arter som omfattas av bilaga 1 till fågel-direktivet omfattas av artikel 4.4. fågeldirektivet som säger att medlemsstaterna ska sträva efter att undvika försämring av livsmiljöer även utanför skyddade områden. MÖD gick därefter in i en bedömning av vad som krävdes i det specifika fallet.

Frågan är hur denna del av tjädersns fortplantningsområde ska avgränsas vid tillämpningen av artskyddsförordningen, då hönan och kycklingarna kan röra sig över stora ytor för att nå lämpliga biotoper och miljöerna som sådana inte skyddas av förbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen.

I detta fall har Skogsstyrelsen utgått från en känd tjäderspelplats med minst sex tuppar och identifierat var inom det anmälda avverkningsområdet det finns lämpliga kycklingbiotoper i förhållande till spelplatsen.

Även om tjäderhönan kan förflytta sig långa avstånd från en spelplats för att föda upp kycklingarna, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det är rimligt att vid avgränsningen av fortplantningsområdet ha kända spelplatser av en viss storlek som utgångspunkt. Det är svårt att ange några generella riktlinjer för inom vilket avstånd från en spelplats som hänsyn ska tas till lämpliga kycklingbiotoper vid skogsavverkning. En bedömning av vilka lämpliga kycklingbiotoper som kan anses ingå i fortplantningsområdet måste göras i varje enskilt fall utifrån förhållandena i det aktuella området [...]

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning kan de åtgärder som omfattas av den anmälda skogsavverkningen leda till att det berörda områdets kontinuerliga ekologiska funktion för tjäderpopulationen i området inte kan upprätthållas.

MÖD:s domskäl visar tydligt att direktiven utgår från de särskilt skyddade arternas biologiska behov av olika funktioner, även om det kan röra sig om förhållandevis stora områden.

Även vid en rimlighetsavvägning måste skyddet av kungsörnsreviret ha företräde. Skyddet av kungsörnsreviret är, som framgår av Naturvårdsverkets yttrande från juni, av stor vikt för den regionala populationens bevarandestatus. Det rör sig om ett produktivt revir som har en historia av att bidra med ett positivt netto av örnar. Kungsörnens fridlysning och skydd i fågeldirektivets bilaga 1 talar starkt för att skyddet måste tillmätas tung vikt.

MÖD har redan vid en tidigare prövning funnit att den ansökta verksamheten inte var av en sådan ”påtaglig vikt” att den hade ett allt överskuggande allmänintresse. I andra rättsfall har kungsörnsrevir ansetts ha större vikt än annan verksamhet med mycket högt allmänt intresse, som vindkraft (se MÖD:s dom 2012-07-04 i mål nr M 8344-11).

Föreningarna gör även gällande att området är av en sådan betydelse för en skyddad art att området i sin helhet egentligen borde ha föreslagits till Natura 2000-område. Eftersom inte revirets kärnområden omfattas kan inte fågelskyddsområdet läka denna brist. Domstolen bör därmed inte bara beakta artskyddet, utan också att området som sådant har relevans för den EU-rättsliga bedömningen.

Naturvårdsverkets föreskrifter och rekommendationer

Kungsörnarnas störningskänslighet och krav på hänsyn belyses bland annat i Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för kungsörn (Hjernquist 2011 s. 74). Följande är rekommendationer till alla.

Undvik att störa häckning. Det är förbjudet att störa kungsörn och särskilt under parnings-, uppfödnings- och övervintringsperioder. Alla som rör sig i skog och mark (ex. vandrare, terränglöpare, klättrare, skidåkare, skoteråkare och fågelskådare) ska undvika sådan störning. Finns indikation på närhet till häckning bör alla undvika det området. Särskilt hög uppmärksamhet bör tas i anslutning till klippstup och branter med äldre träd.

Åtgärdsprogrammet anger inga bestämda skyddszoner för störning, men föreningarna anser att de med överklagandet påvisar att det föreslagna fågelskyddsområdet inte är tillräckligt omfattande för att undvika otillåten och avsiktlig störning i artskyddsförordningens mening.

Föreningarna hänvisar till Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009, s. 21) angående vad som menas med begreppet *avsiktlighet*. Att uppföra en skidanläggning med vetskap om örnarnas störningskänslighet bedömer föreningarna vara jämförbart med i handboken beskriven skogsbruksåtgärd eller uppförande av vindkraftverk.

Verksamhetens konsekvenser för Skorvdalenrevirets ekologiska funktionalitet

Föreningarna anser att fågelskyddsområdets geografiska utbredning samt föreslagna områdesbestämmelser är otillräckliga för att skydda kungsörnsreviret från störningar från den planerade skidanläggningen. Föreningarna bedömer att störningarna blir så allvarliga att reviret med stor sannolikhet kommer att överges. Detta är i så fall ett brott mot 4 § 1 st. 2 och 4 p. artskyddsförordningen.

Föreningarnas kännedom om det aktuella reviret grundar sig på många års observationer. Det är därigenom belagt att exploateringsområdet enligt planerna kommer att få ett centralt läge i örnreviret och därigenom kommer att omfatta en betydande del av reviret. Man måste betrakta reviret som en enhet som nu riskerar att helt förlora sin funktion genom att fragmentiseras och genom att örnarnas naturgivna flygvägar bryts. Ett fågelskyddsområde som fyller sin funktion i den mening som mark- och miljödomstolen åsyftade i sin dom 2018 angående exploatering av Skorvdalen, måste innefatta revirets mest funktionella delar. Så är nu inte fallet.

Örnarnas naturliga rörelsemönster i sina revir

Under kungsörnens spelflyktsperiod, i februari och mars, patrullerar ett par sitt revir för att visa andra örnar att området är upptaget. Under samma flygning rör sig ofta örnarna över hela reviret och spelflyger över revirets kärnområde och olika boplatser som ett sätt att bekräfta partnerskapet och markera boplatsernas tillhörighet. Ofta byggs flera av revirets bon på med ett antal kvistar för att ytterligare bekräfta att reviret är upptaget innan paret bestämmer sig för vilket bo som ska användas under aktuell säsong. Spelflykt och bobygge sker under alpina vinteranläggningars högsäsong och om Skorvdalen exploateras enligt bolagets intention skulle det innebära att reviret fragmenteras. Örnarna skulle inte kunna röra sig på ett naturligt sätt i reviret och inte utföra spelflykt över boplatser och kärnområde.

Vid förflyttning föredrar kungsörnen segelflykt och undviker i största utsträckning den mer energikrävande aktiva flykten. Vid svaga och måttliga vindar är det främst längs bergssluttningar och över bergskammar det finns tillräckligt med uppvindar för kungsörnens behov. Här kan de glida kilometervis utan att tappa höjd. När det är

vindstilla eller när örnen är nedtyngd av byte som transporteras till boet flyger den ofta aktivt i eller under trädtopphöjd. Att närma sig eller lämna en boplats genom flykt över en större dalgång eller direkt från eller till ovanliggande kalfjäll är ett för kungsörnen onaturligt beteende.

Kungsörnars störningskänslighet och forskning

Kungsörnar är dokumenterat mest störningskänsliga under den del av häckningsperioden (februari–april) då parning, äggläggning och ruvning sker. Denna period sammanfaller med högsäsong i en alpin skidanläggning i dessa trakter då anläggningen har flest besökare. Under den här tiden pågår ett myller av mänsklig aktivitet; aktiviteter som är väsentligt mer störande för örnar än t.ex. motorfordon.

Föreningarna tar helt avstånd från resonemang och slutsatser i Sperens (2019) där man menar att störningar (t.ex. skoterleder, skogsbruk och jakt) som hittills inte påverkat kungsörnshäckningar inom området, inte heller i fortsättningen efter en utbyggnad av skidanläggningen skulle utgöra störningar. Tvärtom visar forskning motsatsen (se nästföljande underrubrik). Generellt gäller för störningskänsliga djur och fåglar att störningarnas effekter är kumulativa, d.v.s. olika störningars effekter adderas till varandra och kan då tillsammans nå ett tröskelvärde då t.ex. en örnhäckning spolieras (se t.ex. Lindberget och Skarin 2014, Spaul and Heath 2016 och exemplet Hamra nedan).

Pagel et al. (2010) nämner att kungsörnar uppvisar beteenden som signalerar störningar i samband med olika antropogena aktiviteter som kan handla om en ensam vandrare som befinner sig 1 000 meter eller mer från ett bo, eller omfattande byggarbeten eller friluftaktiviteter 2 000–5 000 meter från en boplats. Spaul and Heath (2016) kom fram till att olika former av friluftaktiviteter kan ha en kumulativ effekt på en lokal kungsörnspopulation genom att färre örnar än förväntat besätter revir i annars lämpliga områden, genom att färre par går till häckning och fler häckningar misslyckas. Revir med större närvaro av terrängfordon uppvisade mindre sannolikhet att bli besatta av kungsörn. När sådana revir ändå blev besatta fann man

att vandrare och icke-motoriserad aktivitet tidigt på säsongen minskade sannolikheten för äggläggning. Även kortvariga toppar med trafik av terrängfordon kunde sättas i samband med att bon övergavs. Spaul and Heath (2017) kom fram till att det var 60 gånger mer sannolikt att kungsörnar uppvisar flyktbeteende när föraren av ett terrängfordon kliver av sitt fordon och istället börjar gå.

Örnarnas rörelser i Skorvdalenreviret

För att behålla revirets funktionalitet måste revirets kärnområde med häckningsplatser, viktiga flygvägar och jaktområden skyddas. Förutom två av boplatserna och ett jaktområde blir dessa inte skyddade i fågelskyddsområdet och de kommer därför att bli starkt exponerade för störningar från föreslagen skidanläggning.

Rapporten Sperens (2019) speglar ett tvådimensionellt synsätt på reviret och missar helt att topografi och vegetation är starkt styrande för hur örnarna rör sig i revirets kärnområde. Inventeringar visar att örnarna utnyttjar de gynnsamma vindförutsättningarna i den västra branten mot Skorvdalsfjället för sina huvudflygvägar i sydost/nordvästlig riktning i området mellan Gammelnipan och Rodovålen (Carlsson 2012a samt Heittunen 2018). På samma sätt utnyttjar örnarna branterna i själva Skorvdalen (referenser som ovan, samt Janne Dahlén muntligt 2015). Detta gäller oavsett om de häckar på den norra, östra eller västra boplaten. Vid dåliga vindförhållanden undviker de onödiga stigningar och flyger aktivt i trädtoppshöjd, t.ex. nära dalgångens botten genom Skorvdalen för att nå bon eller jaktområden.

I de fall örnbon påträffas inom skyddsavstånd från skidanläggningar har det handlat om revir med flygvägar och jaktområden som inte är direkt exponerade för störningar från anläggningarna, t.ex. genom att dessa ligger på tillräckligt långt avstånd från störningarna eller ligger bakom avskärmade höjder (se fallen Hamra och Sälenfjällen nedan). I fallet med örnboet vid en bergtäkt (se nedan) har örnarna tillgång till vidsträckta och helt störningsfria naturområden från boet och i riktningar från nordväst till sydost. De tre boplatserna med flygvägar och jaktområden i Skorvdalen

kommer däremot vid en utbyggnad att bli helt exponerade för störningar från fritids-
hus, hotell, liftar och en troligen en hårt trafikerad tillfartsväg under örnarnas mest
känsliga häckningsperiod.

I rapporten Sperens (2019) påstås att näst intill alla observationer pekar på att
kungsörnarna rör sig sydost om den planerade anläggningen Björnrike syd och man
hänvisar till studier av örnarnas rörelsemönster utförda av Carlsson (2012a, b) och
Miljötjänst Nord (2017). Vid en granskning av rapporterna Carlsson (2012a) och
Heittunen (2018) kan man konstatera att påståendet är direkt felaktigt. Det felaktiga
påståendet har sedan använts av Sperens (2019) vid utformningen av förslaget till
fågelskyddsområde där man genom detta kunnat undanta västra delen av kungsörns-
parets kärnområde där också den västra boplatsen ingår. Det kan noteras att Sperens
(2019) inte refererar till Heittunen (2018) där en kungsörn som flyger genom plan-
området för Björnrike Syd redovisas.

Observationsdata i Carlsson (2012a) visar att örnarnas rörelser var i ungefär lika
omfattning mot nordväst som mot sydost i förhållande till närområdet runt det östra
boet. Flygningarna mot nordväst skar rakt genom det planerade skidområdet. I
Heittunen (2018) redovisas två observationer av kungsörn som troligen avser örnar
från Skorvdalenreviret. En observation från den 11 mars 2018 rör en kungsörn som
anländer från norr och som mellan kl. 10.29 och 10.34 flyger på låg höjd vid träd-
gränsen mellan skog och fjäll på Gammelnipan (fjället direkt norr om Skorvdalens
mynning). Örnen landar i ett träd en kort stund och flyger därefter in i Skorvdalen
längs med sluttningen. Den flyger alltså över pister och liftar i den planerade skid-
anläggningen. Den andra observationen rör en vuxen kungsörn från samma revir
(11 mars kl. 12.28–13.04) som flyger fram och sedan tillbaka mellan Gråberget och
Rodovålen längs med Skorvdalsfjällets västbrant.

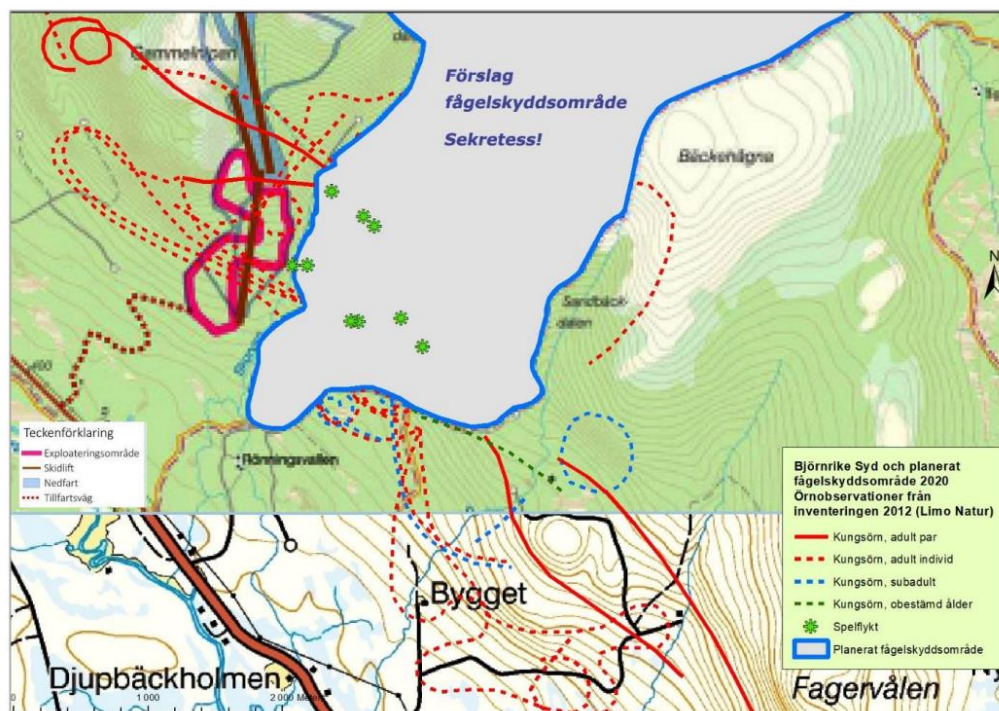
Data i Carlsson (2012a) visade också på frekventa rörelser mot norr längre in i
Skorvdalen där den inom fågelskyddsområdet belägna glest trädbevuxna östra sidan
utnyttjades som jaktområde. Dessutom utnyttjades stora avverkade områden söder

om Sandbäckdalen för jakt. Eftersom örnparet häckade i det östra boet 2012 var det naturligt mycket rörelser omkring detta bo.

Det är svårt att förstå hur Sperens (2019) kan dra slutsatser om örnparets förhärskande flygriktningar från de arbeten som han redovisar i sin rapport. Här saknas också de naturligt förekommande flygningarna i boets omgivningar som man kan se i data från 2012.

Flygrörelserna som visas i kartan (figur 2 nedan) och även observationen i Heittunen (2018) visar med all tydlighet att kungsörnarnas flygrörelser är regelbundet förekommande i det planerade exploateringsområdet. I figur 2 nedan har två kartor sammanfogats skalenligt. Kartan upptill är hämtad från figur 3 i Sperens (2019) och visar förslag på utformning av fågelskyddsområdet samt utbredningsområdet för den alpina skidanläggningen Björnrike Syd. Kartan nedtill är hämtad från kungsörnsrapporten, Carlsson (2012a). Data från örnarnas rörelser vid inventeringen 2012 har sedan lagts som ett skikt över den sammanfogade kartan. Av sekretessskäl har örndata från det föreslagna skyddsområdet dolts med grå färg.

Figur 2

Förhållanden vid den västra boplatsen i Skorvdalen

Det västra boet i reviret, klippboet, ligger i en skarp sydvästbrant, vilket ger särskilt goda förutsättningar för uppvindar. Eftersom skidanläggningen i Björnrike ligger endast ett par kilometer norr om boet har örnarna huvudsakligen glidflugit till boet från sydost längs bergssluttningen när detta bo har använts. Örnarna har också lämnat boet vid samma träd vilket innebär en flygrutt rakt genom den planerade skidanläggningen. Det är föreningarnas erfarenhet att kungsörnar ytterst sällan flyger över skidbackar och liftar under häckningssäsong. Vid exploatering av Skorvdalen skulle den västra boplatsen isoleras mellan två skidanläggningar och örnarna skulle inte kunna flyga till eller från boet på ett för kungsörnar naturligt sätt. Föreningarna bedömer därför att den västra delen av reviret inte skulle komma att användas efter exploatering av Skorvdalen. Detta är ett uppenbart brott mot artskyddsförordningen.

I Sperens (2019) påstås att det västra boet inte används idag. Föreningarna är eniga med rapportförfattaren om att boet inte har använts för häckning sedan 2007 (dock är de senaste häckningarna belagda av ringmärkare daterade till 2005 och 2006) och att boet är nedrasat från en klipphylla. Slutsatsen från Sperens är dock felaktig för det är helt naturligt att ett kungsörnspar har flera bon i reviret och att de används olika ofta. Det finns mycket data från örnrevir i Sverige där bon är vilande några år för att sedan åter byggas på med nytt tallris och kan då användas för häckning igen. Lagstiftningen skiljer inte heller på bon och alternativbon utan de har samma skydd. Att det finns flera bon i ett örnrevir är en säkerhet för att örnarna ska kunna alternera mellan dem. En snörik vinter kan ett eller flera bon vara blockerade av snö i bobalen vid tidpunkten för äggläggning. Under en sådan vårvinter kan ett solexponerat och avtinat klippbo vara en förutsättning för att örnarna ska kunna gå till häckning inom rimlig tid.

Nedan finns anteckningar gjorda av örninventaren Bengt Warensjö i Funäsdalen där han redovisar tre revir där nedrasade örnbon återuppbyggs.

Revir 1. Med fem kända bon (fyra bon i tallar och ett på en klipphylla) som har kontrollerats sedan 1975. Klippboet togs i bruk första gången 1985, men utnyttjades/återuppbyggdes sedan först 29 år senare (2014) och var sedan besatt både 2016 och 2017 medan bona i tallarna användes flitigt i mellanperioder.

Revir 2. Med ett antal klippbon. I ett av dessa bon skedde en häckning 1988. Under åren som följde användes inte boet och riset försvann successivt och först 27 år senare (2015) återuppbyggdes boet på klipphyllan och en häckning genomfördes. I ett av de övriga klippbona genomfördes en häckning 1994 men övergavs sedan de följande åren. Först 16 år senare (2010) återuppbyggdes boet och en häckning genomfördes.

Revir 3. Med två kända bon (klippbo och bo i tall) som kontrollerats sedan 1988. Klippboet rasade ned 1997 och klipphyllan övertogs av korpar som häckade där 1999. Efter 10 år (2007) återuppbyggdes boet av örnarna och en lyckad häckning genomfördes. Misslyckade häckningar skedde sedan här 2011 och 2013.

Föreningarna kan inte se någon synbar anledning i närområdet till varför örnarna inte häckat på den västra boplatsen under senare år. Platsen är mycket typisk för en klipphäckning. En förklaring är att skiddestinationen Björnrike har expanderat i riktning mot Skorvdalen under senare år. År 2010 byggdes Grizzly Express (sexstolslift med kapacitet på 2 800 personer per timme) samt två nya nedfarter i Björnrikes sydligaste del. Med denna satsning har Björnrikes lift- och pistsystem nästan fördubblats. Liftan ligger bara cirka 1,6 km från den västra boplatsen (en av liftarna ligger närmare än så) och det är ett rimligt antagande att störningar från den nya liftan och pisterna, som t.ex. offpiståkare, kan vara en orsak till att örnarna valt bort denna boplats under senare år.

Föreningarna har ett antal observationer där örnarna åtminstone besökt västra boets närområde. I figur 2 ovan kan man se att örnparet, och även enskilda vuxna örnar, besökt närområdet vid inventeringen 2012. Av de flygkartor och utdrag från den fältdagbok som inventeraren skrev vid dessa observationen kan bl.a. slutsatsen dras att den västra boplatsen var en funktionellt aktiv del av reviret under 2012. Data från Heittunen (2018) indikerar att örnarna utnyttjade detta område även under 2018.

I samband med mark- och miljödomstolens fältbesök i Skorvdalen i mars 2018 observerades en vuxen kungsörn flyga mot öster och in i dalgången från en punkt nära det västra boet. Denna örn flög sedan tätt över bilarna från domstolen när den var på väg in i Skorvdalen (det tolkades av biologen Krister Mild, Naturvårdsverket,

som ett störningsbeteende). Många av de som satt i bilarna fick då se örnen. Vid ett annat tillfälle i samband med en häckningskontroll i det norra boet, sommaren 2019, sågs en ensam vuxen kungsörn flyga in i dalgången från väst/sydväst när inventerarna befann sig på vändplatsen inne i Skorvdalen. I Heittunen (2018) redovisas data över en kungsörn som flyger in i Skorvdalen vid Gammelnipan (se ovan).

Kungsörnsbo vid en bergtäkt i Vemdalen

Vid mark- och miljödomstolens förhandlingar i Vemhån 2018 informerade Örn-dalen om ett kungsörnsbo beläget vid en bergtäkt väster om Vemdalsskalet. Man menade att detta var ett exempel på ett revir som visat stor tålighet mot störningar från människan.

Föreningarna kan bekräfta att det finns ett aktivt kungsörnsbo inom några hundra meter från den aktuella bergtäkten. Täkten ligger i en sydostsluttning med grovstammig naturskog i täktens omgivning. Boet upptäcktes 2015 då en unge ringmärktes och reviret har därefter varit besatt 2016, 2017 och 2019. Vid kontakt med bergtäktens tillståndsinnehavare, Per-Einar Kallin, Vemdalens Åkeri, informerade han om att täkten inte har varit i drift sedan 2016. Innan dess pågick verksamhet i täkten endast under sommaren. Det innebär att täkten inte utnyttjades under örnarnas mer störningskänsliga period från januari till maj.

Dessa örnar tillhör med stor sannolikhet det s.k. ”skalreviret” som tidigare hade en boplat i en klippa vid Skalpasset. Det är sannolikt att boet inte har utnyttjats under de senaste 10–15 åren, vilket kan sättas i samband med den kraftiga utbyggnaden av skid- och turistanläggningar i området under perioden.

Kända kungsörnsrevir belägna inom störningszonen från skidanläggningar

Reviret i Hamra (Tännalen) har följts årligen sedan 1979. På andra sidan den breda dalen finns skid- och turistanläggningar som byggts ut kraftigt under de senaste 20 åren. Två antagna detaljplaner från 7 maj 2011 (Hamra 1 och 2) innebar sammantaget möjligheten att uppföra 176 stycken lägenheter inom 36 tomter. Dessutom

gavs möjlighet att bygga nya vägar, parkeringar, utökad service i skidskola, restauranger, kaféer och butiker m.m.

Flera kungsörnsbon finns i en brant sydsluttning inne i ett reservat. Lyckade häckningar har genomförts i reviret 1980, 1982, 1983, 1985, 1986, 1988, 1992, 1993, 1995, 1999, 2000, 2002, 2003, 2004, 2006 och 2015. Åren 1988, 1992, 2002 och 2003 resulterade häckningarna i två ungar, övriga år i en unge. 1990 och 1991 misstänktes boplundring. Under åren 1980–2006 genomfördes således 15 lyckade häckningar resulterande i 19 ungar. Det ger ett genomsnitt på 0,7 ungar per år. Häckningsutfallet har försämrats sedan skidanläggningarna byggdes ut och efter 2006 har det endast blivit en unge 2015. Det ger ett häckningsutfall för åren 2007–2019 på 0,08 ungar per år. Det finns inga likheter i de topografiska förhållandena mellan Hamra och Skorvdalen. I Hamra kan örarna röra sig ostört både åt väster och öster längs bergsbranten där de häckar och här finns alltså betydligt bättre geografiska förutsättningar för lyckade häckningar än i Skorvdalen. Trots detta förefaller det som att turistanläggningarna på andra sidan dalen påverkat häckningsutfallet negativt. Man kan notera att under åren 2016–2019 har reviret inte varit besatt och inget av bona har varit påbyggda. Detta kan sättas i samband med den kraftiga utbyggnaden på andra sidan dalgången (se ovan).

I Sälenfjällen i Västerdalarna finns Skandinavians största skidanläggningar. Fjällområdet är arealmässigt relativt begränsat men hyser ändå tre kungsörnsrevir. Avståndet mellan skidlift och närmaste bo i de tre reviren är 2, 2,2 respektive 3,5 km. I samtliga fall gäller avståndet till toppstationer och mellan toppstationerna och örbona. I inget fall finns det på samma fjällsluttning eller i samma dal en skidanläggning och i föreningarnas inventeringar i februari och mars under de senaste 18 åren tyder på att örarna helt undviker skidanläggningarna under denna tid av året. Trots hård exploatering i Sälenfjällen är de områden där örbona finns tämligen ostörda. Det förekommer ingen skidåkning, varken turåkning eller offpist i centrala delar i något av reviren. Förhållandena kan liknas vid det som gäller för det norra boet i Skorvdalen i relation till skidanläggningen i Björnrike. Avståndet från toppstationen i Björnrike till det nordöstra boet i Skorvdalen är cirka 2 km.

Häckningsutfallet i de tre Sälenreviren motsvarar det genomsnittliga för norra Sverige. Revir nr 1 har inventerats varje år sedan 2003 och revir 2 och 3 varje år sedan 2004. I revir 1 har lyckad häckning genomförts sex av sjutton år med sammanlagt åtta ungar, vilket ger en ungproduktion på 0,47 per år. I revir 2 har sex häckningar genomförts med sammanlagt sex ungar på 16 år vilket ger en ungproduktion om 0,38 per år. I revir 3 har åtta lyckade häckningar med åtta ungar skett på sexton år vilket ger en ungproduktion om 0,5 per år. Detta kan jämföras med häckningsutfallet i Skorvdalen där reviret inventerats i tolv år med nio lyckade häckningar och 10 ungar, vilket ger en ungproduktion på 0,83 per år, alltså dubbelt så hög som det genomsnittliga i norra Sverige.

Skorvdalenrevirets betydelse för den lokala och regionala örnpopulationen

När kungsörnsrevir i länet rangordnades beroende på hur värdefulla de var för populationen med avseende på störst häckningsframgång och längst kontinuitet så fördes Skorvdalenreviret till den högst rankade klassen (Länsstyrelsen i Jämtlands län 2016). Reviret ingår i de 13 procent av länets revir som står för merparten av ungproduktionen. Länsstyrelsen konstaterade också att dessa revir är särskilt skyddsvärda och kräver en 10 km bred skyddszon mot vindkraftverk.

Brister i de inventeringar som bolaget låtit genomföra

De kungsörnsinventeringar som bolaget låtit genomföra i Skorvdalenreviret under åren 2017 och 2018 (Miljötjänst nord 2017 och Heittunen 2018) uppfyller inte de minimikrav som under senare år har utvecklats och blivit standard vid olika miljöprövningarna. Sammanfattningsvis har antalet inventeringsdagar och inventerare varit för få och spaningen har endast skett från en enda lågt placerad spaningspunkt som inte täcker hela revirets kärnområde.

Inventeringen 2018 var så undermåligt planerad och genomförd att man t.o.m. misslyckades med att konstatera om reviret var besatt enligt Naturvårdsverkets kriterier. Detta kunde dock inventerare från Kungsörn Sverige senare fastställa vid bokkontrollen i juni samma år. Då kunde konstateras att ett av bona var påbyggt med

färska tallkvistar. En av orsakerna till misslyckandet var att inventeringen 2018 bara genomfördes under två dagar då vädret dessutom inte var optimalt under någon av dagarna. Den 10 mars var det bra inventeringsväder med klar sikt och vind cirka 4–5 m/s medan vädret den 11 mars var betydligt sämre med svaga vindar och tilltagande molnighet. Man kan alltså förvänta sig mindre örnaktivitet denna dag jämfört med den första dagen. Det var också för kort genomförd spaningsinsats för att kunna observera spelflykt som normalt förekommer vid den tiden på året.

För att undersöka hur stor inventeringsinsats som krävs för att fastställa att ett revir är besatt har spelflyktsinventeringar i Dalarna analyserats under åren 2015–2020 (Dahlén 2020). Data från 273 inventeringstillfällen, totalt 918 inventeringstimmar, under spelflyktsperioden i februari–mars visar bl.a. att vädret har stor betydelse. Vid klar sikt och vind > 5 m/s görs observationer av fastställt besatt revir (inventerings-effektivitet) i 60 procent av inventeringstillfällena. Oavsett väder är inventerings-effektiviteten 45 procent när det är en ensam inventerare på observationspunkten jämfört med 61 procent effektivitet vid två inventerare på samma observationspunkt (Dahlén opublicerat).

Fördjupad statistisk analys av forskare på Artdatabanken (Thurfell opublicerat) visar att under optimala väderförhållanden och strategiska observationsplatser räcker det med tre inventeringstillfällen omfattande fyra timmar vardera för att med rimlig säkerhet fastställa att ett känt revir är besatt. Om vädret är sämre eller vid inventeringar i februari krävs minst fyra inventeringstillfällen.

Inventeringsinsatsen räckte inte till för att påvisa indikationer på häckning i någon av de kända boplatserna eller vid någon annan lokal. En av örnarna sågs i närheten av det västra boet och flög sedan in mot boplatsten i Skorvdalens norra del, som dock är skymd från den valda observationspunkten. Samma örn, eller partnern, sågs senare i närheten av det östra boet.

En inventering som misslyckas med att fastställa att reviret ens är besatt kan inte heller förväntas indikera var en eventuell häckning senare kommer att genomföras.

I många fall bygger ett revirhävande par på flera bon med kvistar innan de bestämmes sig för ett eventuellt häckningsförsök i något av dessa bon. Nya boplatser hittas i regel när inventerare senare på sommaren genomsöker specifika platser där man vid spelflyktsinventeringen sett paret gå ned upprepade gånger.

Inventeringen 2018 visade att en av revirets örnar rörde sig i närheten av det västra boet (klippboet) och flög sedan genom planområdet för Björnrike Syd. Här landade örnen en kort stund i ett träd innan den fortsatte flyga längs sluttningen i Skorvdalen. Inventerare har tidigare vid flera tillfällen noterat att örnparet rört sig i det här området och inventeringen 2018 är alltså en ytterligare indikation på att Gammelnipan och sydsluttningen av Blästerfjället är en funktionellt viktig del av Skorvdalenreviret.

En av revirets örnar flög ända bort till vindkraftparken på Rodovålen innan den återvände till boområdet på Gråberget. Det är av stort intresse eftersom det inte funnits information tidigare att vindkraftparken ingår i parets hemområde. Det är känt att vindkraftparker utgör en påtaglig kollisionsrisk för kungsörnar. Det är också känt att ett kungsörnsrevirs produktionsförmåga påverkas av kumulativa effekter. Det innebär i det här fallet att även om ett par kanske skulle tolerera antingen en skidanläggning eller en vindkraftpark i sitt revir så skulle förekomsten av båda störningselementen kunna leda till att reviret överges.

Det åligger bolaget att med övertygande dokumentation visa att det aktuella kungsörnsreviret inte kommer att påverkas av den planerade anläggningen. För detta räcker inte den inventeringsinsats som bolaget presenteras. MÖD har i sin dom 2012-05-29 i mål nr M 7639-11 slagit fast att det måste finnas underlag för att säkerställa att artskyddsförordningens bestämmelser om fridlysning och eventuell dispens kan efterlevas. Sådana underlag saknas. I samma dom slog MÖD även fast att kravet om lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § MB måste tillgodoses.

Sammanfattning

Kungsörnsinventeringen i Skorvdalen 2018 var undermålig i sin omfattning och kunde inte fastställa att reviret var besatt. Inventeringen visade ändå att planområdet för Björnrike Syd är en frekventerad del av kungsörnsreviret. En tidigare inventering 2012 visar dessutom att det finns en viloplats för kungsörn i dess omedelbara närhet. Vid inventeringen 2018 framkom att vindkraftparken vid Rodovålen ingår i kungsörnsreviret. Sammantaget stärker genomförda inventeringar argumenten för att en utbyggnad av Björnrike Syd inte är tillåtlig.

Det fågelskyddsområde som utarbetats täcker inte Skorvdalenrevirets kärnområde där tre olika boplatser förekommer. I utformandet av fågelskyddsområdet har inte miljöbalkens försiktighets- eller lokaliseringsprincip beaktats när det gäller skyddet för örnarnas fortplantingsområde och viloplatser.

Bolaget

Bolaget har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Föreningarna har inte redovisat något naturvetenskapligt underlag som stödjer deras uppfattningar. Istället har föreningarna anfört påståenden med förklaringar respektive bortförklaringar till olika observationer beroende på vilka omständigheter som anförts för eller emot föreningarnas uppfattning.

Bolagets hela anmälan vilar på under lång tid utförda undersökningar, både plats- och litteraturstudier. De undersökningarna har mark- och miljödomstolen tidigare ansett tillräckliga även för att bedöma den eventuella risken för påverkan på kungsörnarna och deras revir för tidigare prövad verksamhet, vilken jämfört med nu anmäld verksamhet var flera gånger större (d.v.s. i tillståndsmålet). Därmed har domstolen även ansett att det sätt på vilket utredningarna utförts varit tillräckligt. Mot den bakgrunden har bolaget svårt att förstå sakligheten i föreningarnas nu framställda kritik mot utförandet.

Faktum är att de enda omständigheter som föreningarna åberopat, och som grundar sig i faktiska observationer, avser lyckade kungsörnshäckningar dels några hundra meter från en mycket störande bergtäkt där verksamhet bedrivits under den tid som ungar kläckts, dels inom och i den direkta närheten av andra skidanläggningar. Föreningarna gör dock sitt yttersta i överklagandet för att förklara de bevisligen lyckade häckningarna på särskilda och ej vetenskapligt belagda antaganden.

Den anmälda verksamheten är av en sådan ringa omfattning och har getts en sådan utformning att det inte uppkommer ens risk för att påverkan på vare sig kungsörnarna eller på kungsörnsreviret. Det ska härvid särskilt erinras om att ett fågelskyddsområde inrättats kring reviret i enlighet med mark- och miljödomstolens överväganden i tillståndsmålet. Fågelskyddsområdet straffbelägger mänskligt tillträde inom ett avstånd om drygt en kilometer från respektive bo räknat till verksamhetsområdet.

I de av föreningarna omnämnda skidanläggningarna har alltså kungsörnsrevir varit framgångsrika, trots att de befunnit sig inom skidanläggningarnas verksamhetsområde där tillträdesförbud inte gällt. För övrigt bedömde mark- och miljödomstolen i tillståndsmålet att storleken på aktuellt skyddsavstånd vara tillräckligt för att otillåten störning inte skulle uppkomma.

Vidare är de markområden som tas i anspråk för den nu anmälda verksamheten små. I genomförda utredningar, vilka utförts under flera års tid och av erfaren expertis, har de områden som nu avses exploateras inte befunnits nyttjas för fortplantning eller vila.

Sammanfattningsvis följer av utredningen i målet att inget av förbuden i 4 § artskyddsförordningen är tillämpligt eftersom den anmälda verksamheten har krympts geografiskt samt utformats på sådant sätt att risk för påverkan inte ska uppkomma. Det följer även av de exempel på verksamheter i närheten eller inom kungsörnsrevir som föreningarna själva redovisat. Eftersom verksamheten inte står i strid med förbuden i 4 § artskyddsförordningen ska föreningarnas överklagande avslås och länsstyrelsens beslut fastställas.

Bolaget har med anledning av den statliga utredningen *Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar* (SOU 2021:51, artskyddsutredningen) anfört följande.

Först kan det konstateras att också artskyddsutredningen slår fast att förbudet i 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen är direkt länkat med en arts bevarandestatus (artskyddsutredningen s. 401). Mark- och miljödomstolens tillämpning av bestämmelsen i tillståndsmålet, där domstolen fann att tillämpningen av förbudet skulle ske utan hänsyn till bevarandestatus och därför underkände bolagets ansökan för den då aktuella verksamheten, är således fel.

Därutöver kan det slås fast att även artskyddsutredningen funnit att förbudet i 4 § 1 st. 4 p. såvitt avser fåglar inte alls har stöd i EU-rätten. Förbudsbestämmelsen i den svenska regleringen har däremot på grund av svensk överimplementering av livsmiljödirektivet kommit att utsträckas även till fåglar (artskyddsutredningen s. 483). Eftersom svensk reglering ska överensstämma med den EU-rättsliga föreslår utredningen att förbudet i nuvarande 4 § 1 st. 4 p. helt ska upphävas såvitt avser fåglar (artskyddsutredningen s. 1395).

Utredningen ger uttryck för hur artskyddsreglerna borde tillämpas och framgent kan väntas se ut. Oaktat att utredningen ännu inte hunnit föranleda lagstiftningsåtgärd bör därför, eftersom reglerna föreslås lättas i för enskild gynnande riktning, hänsyn tas till utredningens förslag och slutsatser i prövningen av förevarande mål. Således kan det konstateras att förbudet i 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen inte är tillämpligt för risk för påverkan på fåglars fortplantningsområden och viloplatser samt att det inte föreligger någon strid med förbudet, ens om det skulle vara tillämpligt. Även detta medför att överklagandet ska avslås.

Till sitt överklagande har bolaget även bifogat ett yttrande från kommunalråd Lars Gunnar Nordlander vid Härjedalens kommun.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har vidhållit till sitt ställningstagande med motivering i det överklagade beslutet.

DOMSKÄL

Vad domstolen har att pröva

Frågan i målet är om den planerade verksamheten med etablering av en ny skidanläggning och vägar, med iakttagande av de försiktighetsmått länsstyrelsen har föreskrivit om, står i strid med något av förbuden i 4 § 1 st. 2 och 4 p. artskyddsförordningen beträffande kungsörn.

Det är ostridigt i målet att den planerade skidanläggningen lokaliseras till en plats där det finns ett känt kungsörnsrevir i närområdet. Parterna har dock olika uppfattning om hur stort reviret är, vad som utgör dess kärnområde och vilka boplatser som ingår i det.

Som nämnts i bakgrunden ovan har frågan om en skidanläggning kan etableras i Skorvdalen prövats tidigare i två separata domstolsprocesser. I båda fallen ansågs artskyddet för kungsörn utgöra hinder mot etableringen.

I det nu aktuella målet är det fortfarande fråga om etablering av en skidanläggning inom i huvudsak samma område som i de tidigare processerna. Förhållandena i det aktuella målet skiljer sig dock från de tidigare målen på så sätt att det planerade verksamhetsområdet minskats ytterligare från ca 275 hektar till 50 hektar, länsstyrelsen har föreskrivit om vissa försiktighetsmått och ett fågelskyddsområde har inrättats öster om verksamhetsområdet. Det har vidare förflutit drygt tre år sedan mark- och miljödomstolens avgörande i tillståndsmålet. Domstolen har alltså att pröva om dessa ändrade förutsättningar innebär att en etablering kan ske utan att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras.

Utgångspunkter för prövningen

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 4 § 1 st. artskyddsförordningen är det bl.a. förbjudet att (p. 2) avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras parnings-, -uppfödning-, övervintrings- och flyttningssperioder och att (p. 4) skada eller förstöra deras fortplantningsområden eller viloplatser.

Artskyddsförordningen utgör en reglering på regeringsnivå och saknar därigenom det underlag för tolkning som beredningskravet ifråga om lag normalt har. Några egentliga förarbeten finns således inte. Förordningen måste därför tolkas mot bakgrund av de bemyndigandet som den vilar på (se MÖD 2017:7).

Förbuden i 4 § artskyddsförordningen grundar sig bl.a. på rådets direktiv (2009/147/EG) av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) och rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Kungsörnen är upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet och klassad som nära hotad (NT) i den svenska rödlistan 2020.

Av fågeldirektivets artikel 4 framgår bl.a. att det för arter i direktivets bilaga 1 ska vidtas särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer. Detta ska ske genom särskilda skyddsområden men medlemsstaterna ska även sträva efter att undvika förorening och försämring av livsmiljöer utanför skyddsområdena. Ett fågelskyddsområde beslutat enligt 7 kap. 12 § MB kan ses som ett instrument för genomförande av fågeldirektivets krav på skyddsområden (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 82 f.).

Tolkningen av artskyddsförordningen ska även ske i ljuset av den tillämpning av bestämmelserna som görs av EU-domstolen. Det finns vidare anledning att beakta vägledande dokument, som EU-kommissionens Vägledning om strikt skydd för djurarter av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG om

bevarande av livsmiljöer (EU-kommissionens vägledning) och Naturvårdsverkets Handbok för artskyddsförordningen 2009:1 (Naturvårdsverkets handbok). Dessa dokument är dock inte bindande i juridisk mening vad gäller tolkning av bestämmelserna om artskydd men kan ändå ge vägledning beträffande det nödvändiga vetenskapliga underlaget vid prövningen (se MÖD:s dom 2016-02-03 i mål nr M 2114-15).

Av 2 kap. 1 § MB framgår att det är den som avser att bedriva en verksamhet (verksamhetsutövaren) som är skyldig att visa att bl.a. de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB iakttas. Enligt praxis anses bestämmelserna i artskyddsförordningen vara en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (MÖD 2013:13). Det är alltså verksamhetsutövaren, i detta fall bolaget, som har bevisbördan för att den planerade verksamheten inte är förbjuden enligt artskyddsförordningen.

I fråga om tillämplig lag har bolaget anfört att förbudet i 4 § 1 st. 4 p. inte har stöd i EU-rätten. Det har emellertid slagits fast i praxis från MÖD att bestämmelsen är förenlig med fågeldirektivet och EU-rätten (se t.ex. MÖD:s dom 2020-12-09 i mål nr M 9836-19). Även artskyddsutredningen, som bolaget hänvisat till, konstaterar att medlemsstaterna får införa strängare skyddsåtgärder än vad som föreskrivs i fågeldirektivet eftersom det är ett s.k. minimidirektiv (se artskyddsutredningen s. 483 f.). 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen ska således tillämpas i det aktuella målet.

Utredningen i målet

Föreningarna har i målet fört en omfattande argumentation där de menar att utredningsunderlaget hos länsstyrelsen inte varit tillräckligt och behäftat med brister. Föreningarna har också begärt att Naturvårdsverket ska höras i målet.

I sin prövning har domstolen att utgå ifrån det utredningsunderlag som getts in av parterna i målet. Domstolen har även tillgång till de handlingar som finns registrerade i underinstansens akt.

Eftersom Naturvårdsverkets yttrande hos Länsstyrelsen utgör processmaterial även i mark- och miljödomstolen anser domstolen att Naturvårdsverket inte behöver höras på nytt. Då detta är ett handläggningsbeslut som inte kan överklagas särskilt har domstolen inte ansett det nödvändigt att genom ett formellt beslut avslå föreningarnas begäran om att Naturvårdsverket ska höras.

I fråga om utredningsunderlaget i övrigt anser domstolen att det, tillsammans med vad Mark- och miljööverdomstolen respektive mark- och miljödomstolen i tidigare avgöranden konstaterat om kungsörnarnas närvaro i området, är tillräckligt för att göra en bedömning av de frågor som ska prövas i det nu aktuella målet.

Är verksamheten förbjuden enligt 4 § 1 st. 2 p. artskyddsförordningen?

Enligt 4 § 1 st. 2 p. är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under fåglarnas parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder.

Med *avsiktligt* avses i sammanhanget handlingar som utförs av någon som vet att handlandet sannolikt kommer att orsaka skada för en skyddad djurart men ändå strävar efter att åstadkomma skadan, eller åtminstone medvetet accepterar det förutsägbara resultatet av handlandet (se MÖD 2015:3, EU-domstolens avgöranden i mål C103/00 och C-221/04, EU-kommissionens vägledning s. 35 och Naturvårdsverkets handbok s. 21).

Begreppet *störa* definieras varken i artskyddsförordningen, fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet. Stöd för tolkningen av begreppet finns emellertid i EU-kommissionens vägledningsdokument rörande artikel 6 i art- och habitatdirektivet (Skötsel och förvaltning av Natura 2000-områden, s. 26–29). Där anges att med störning kan avses t.ex. störning i form av ljud eller ljus, men den behöver inte fysiskt påverka arten direkt utan även indirekta effekter innefattas. Det kan handla om att arten flyr och därmed utsätts för omständigheter som gör att den lättare blir till byte för andra djur, förlorar stora mängder energi eller att deras ungar utsätts för

fara genom att de förflyttas eller att de svälter ihjäl. Intensitet, tidsperiod och frekvens har betydelse för vilken påverkan störningen har. En åtgärd som påverkar en fågelarts häckningsframgång genom att boplatsen överges eller att färre antal ungar än annars blir flygfärdiga är således att anse som en otillåten störning. Denna tolkning har även godtagits av Mark- och miljööverdomstolen i dispensmålet.

Om syftet med en verksamhet är ett annat än att störa krävs det även en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att utlösa förbudet i 4 § 1 st. 2 p. artskyddsförordningen (jfr MÖD 2016:1 och EU-kommissionens vägledning s. 34 och 36).

Föreningarna har gjort gällande att den anmälda verksamheten innebär ett avsiktligt störande och strider mot förbudet i 4 § 1 st. 2 p. artskyddsförordningen. Bolaget menar å sin sida att verksamheten är av en sådan ringa omfattning att det inte kommer innebära ens risk för påverkan på kungsörnarna eller deras revir.

I tillståndsmålet bedömde mark- och miljödomstolen att den då planerade verksamheten inte var förbjuden enligt 4 § 1 st. 2 p. artskyddsförordningen. Domstolen ansåg att det visserligen var fråga om ett avsiktligt störande men att störningen låg inom ramen för vad som är acceptabelt för att bibehålla kungsörnens gynnsamma bevarandestatus såväl nationellt som regionalt och lokalt. Även om föreningarna i det aktuella målet får visst stöd för sin talan av Naturvårdsverkets yttrande anser domstolen att det inte är tillräckligt för att göra en annan bedömning beträffande den nu aktuella verksamheten. Av betydelse är främst att det nya verksamhetsområdet har minskats. Domstolen anser alltså att den nu planerade verksamheten inte strider mot förbudet i 4 § 1 st. 2 p. artskyddsförordningen.

Är verksamheten förbjuden enligt 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen?

Enligt 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen är det förbjudet att skada eller förstöra vilda fåglars fortplantningsområden eller viloplatser.

Bolaget har bl.a. anført att tillämpningen av 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen ska ske med hänsyn till artens bevarandestatus samt att artskyddsutredningens slutsatser och förslag till förändringar bör tas hänsyn till i målet eftersom reglerna föreslås lättas i en för enskild gynnande riktning. Av EU-domstolens praxis framgår emellertid att skyddet av en arts fortplantningsområden och viloplatsen inte är underkastat kravet att artens bevarandestatus ska riskera att försämrats (se EU-domstolens avgörande i de förenade målen C-473/19 och C-474/19). Även artskyddsutredningen har redogjort för denna praxis (se artskyddsutredningen s. 484). Domstolen beaktar således inte frågan om artens bevarandestatus vid tillämpningen av 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen. Domstolen kan heller inte beakta förslag till framtida lagstiftning i artskyddsutredningen på det sätt som bolaget begärt utan kan endast pröva målet utifrån nu gällande lagstiftning med tillhörande förarbeten och praxis.

Av central betydelse i målet är vad som ska anses utgöra kungsörnarnas *fortplantningsområde* enligt 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen. I EU-kommissionens vägledning anges att det inte går att ge en strikt definition av begreppet fortplantningsområde som skulle passa för alla arter, utan varje tolkning av uttrycket måste ta hänsyn till arters olika förutsättningar vid fortplantning. De generella definitioner som anges i dokumentet bygger på antagandet att platserna i fråga kan hittas och avgränsas på rimligt sätt. Enligt vägledningen kan fortplantningsområden innefatta områden som krävs för bl.a. parningslek, parning, bobygge, plats för födsel eller äggkläckning och uppfödning av ungar som är beroende av platsen. I vägledningen anges vidare att det är den *ekologiska funktionaliteten* hos fortplantningsområdet som ska upprätthållas (se EU-kommissionens vägledning s. 40–41).

I praxis har även förtydligats att det är just fortplantningsområden och viloplatsen som ska skyddas och inte den skyddade artens livsmiljö i sin helhet och inte heller miljöer som är lämpliga biotoper för arten. För att förbudet ska aktualiseras för den angivna arten krävs att arten finns eller har funnits i det berörda området och att den med en *rimlig sannolikhet* kommer att återkoloniserat det. Kan inte regelbundet användande fastställas är fortplantningsområdet eller viloplatsen inte skyddad enligt

bestämmelsen (se t.ex. MÖD:s dom 2016-02-03 i mål nr M 2114-15, 2018-12-20 i mål nr M 10104-17 och 2020-12-09 i mål nr M 9836-19).

I fråga om begreppen *skada* eller *förstöra* anges i Naturvårdsverkets handbok att uttrycken bör tolkas som att även en gradvis försämring bör beaktas. Det kan vara så att en försämring inte omedelbart leder till förlust av ett fortplantningsområde eller viloplatz, men får till följd att platsens funktion successivt förlorar i kvalitet (se Naturvårdsverkets handbok s. 24 ff.).

I det aktuella målet har föreningarna anfört att det nyinrättade fågelskyddsområdet inte innefattar kungsörnsrevirets mest funktionella delar och att även den s.k. västra boplatsen ska anses ingå i revirets kärnområde. Bolaget har å sin sida anfört att de områden som avses exploateras varken nyttjas för fortplantning eller vila av kungsörnarna, att fågelskyddsområdet har inrättats kring kungsörnsreviret och att skyddsavstånden är tillräckliga för att otillåten störning inte ska uppkomma.

I tillståndsmålet konstaterade mark- och miljödomstolen bl.a. att högsäsong för verksamheten vid skidanläggningen råder under februari till april vilket sammanfaller med kungsörnens häckningstid då arten är särskilt känslig för störningar. Det konstaterades också att det aktuella reviret är värdefullt för kungsörnspopulationen och har haft stor häckningsframgång. Ett skyddsavstånd på 1 000 meter mellan verksamhetsområdet och örnbona bedömdes i och för sig som tillräckligt. Det har i målet inte framförts något som föranleder domstolen att göra någon annan bedömning i det nu aktuella målet. Det framstår även som ostridigt att kungsörnarnas fortplantningsområde i vart fall består av det nyinrättade fågelskyddsområdet öster om det planerade verksamhetsområdet. Även domstolen bedömer att så är fallet.

Av avgörande betydelse i målet blir istället om även den så kallade västra boplatsen, som alltså ligger väster om verksamhetsområdet, ska anses ingå i kungsörnarnas fortplantningsområde. Om så är fallet skulle de tre kända boplatserna bilda en triangel och det planerade verksamhetsområdet förläggas mitt i denna triangel.

Parterna är eniga om att den västra boplatsen inte har använts för häckning sedan 2007 och att boet är nedrasat från en klipphylla. Den utredning som finns tillgänglig i målet talar inte heller för något annat.

Att den västra boplatsen har rasat ned och inte använts för häckning på 14 år är omständigheter som talar emot att den ska anses ingå i kungsörnarnas fortplantningsområde. Enligt Naturvårdsverket kan det dock ta flera decennier innan ett vilande bo åter tas i besittning och undersökningarna visar hur örnarna rört sig relativt mycket runt den tredje boplatsen, spelmarkerat över den och även kort landat i risboet trots att paret inte häckade på boplatsen under de år örnarnas flygmönster i reviret undersöktes. Detta talar enligt domstolen för att boplatsen fortfarande är en del av kungsörnarnas revir. I både dispensmålet och tillståndsmålet tog MÖD respektive mark- och miljödomstolen dessutom hänsyn till den västra boplatsen som en del av kungsörnarnas revir. Även i tillståndsmålet konstaterades att boet var nedrasat. Mot denna bakgrund och Naturvårdsverkets bedömning att boplatsens platsspecifika kvaliteter åter ökar i och med skogens återväxt anser domstolen att det finns en rimlig sannolikhet för att kungsörnarna kommer att fortsätta använda boplatsen. Domstolen finner därmed att den västra boplatsen ska anses ingå i kungsörnarnas revir. Detta innebär enligt domstolen att området mellan de tre kända boplatserna får anses utgöra kungsörnsrevirets kärnområde och därmed även fortplantningsområde som enligt 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen inte får skadas eller förstöras.

En skidanläggning innebär en avsevärd påverkan på naturmiljön i det område där den förläggs, både i och med den faktiska bebyggelsen och den ökade mänskliga aktiviteten i området. Även om den nu planerade skidanläggningen är mindre än den i tillståndsmålet finner domstolen att just lokaliseringen av verksamheten mitt i kungsörnsreviret mellan de tre kända boplatserna leder till samma slutsats i detta mål, nämligen att verksamheten med stor sannolikhet kommer att skada eller förstöra kungsörnarnas fortplantningsområde samt leda till att fortplantningsområdets kontinuerliga ekologiska funktion inte kan upprätthållas. Detta riskerar i sin tur att leda till att kungsörnarna överger reviret helt. De försiktighetsmått som

länsstyrelsen föreskrivit om är enligt domstolen inte tillräckliga för att förhindra detta. Den planerade verksamheten är således förbjuden enligt 4 § 1 st. 4 p. artskyddsförordningen och kräver dispens enligt 14 § artskyddsförordningen för att få bedrivas.

Länsstyrelsens beslut ska upphävas

Eftersom den planerade verksamheten, även med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått, bedöms vara förbjuden enligt 4 § 1 st. 4 p. ska länsstyrelsens beslut upphävas.

Föreningarna har även yrkat att mark- och miljödomstolen ska förbjuda de anmälda åtgärderna. Det är emellertid inte möjligt för domstolen att i domslutet förbjuda åtgärderna, varken slutligt eller till dess en eventuell ansökan om artskyddsdispens prövats och vunnit laga kraft. Det är endast tillsynsmyndigheten som kan meddela sådana förbud (se 12 kap. 6 § och 26 kap. 9 § MB).

Domstolen erinrar dock om att förbuden i 4 § artskyddsförordningen gäller så snart någon av förutsättningarna i bestämmelsen är uppfyllda och att det inte krävs ett särskilt myndighetsbeslut för att en åtgärd som strider mot bestämmelsen ska anses förbjuden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 3 augusti 2021. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Emelie Jonsson

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Emelie Jonsson, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund samt de särskilda ledamöterna Krister Frykberg och Sven Olof Gustafsson deltagit. Rätten var enig.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Djur- och miljöenheten
Martin Jakobsson
010-2253284

Beslut

Datum
2020-10-01

BJS Utvecklings AB
Centrumgatan 12
840 92 Vemdalen

Diarienummer
525-5609-2019

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Beredningsjurist 2

INKOM: 2020-10-23
MÅLNR: M 3060-20
AKTBIL: 2

Delgivningskvitto

Föreläggande enligt miljöbalken och samråd enligt kulturmiljölagen för alpin skidanläggning i Skorvdalen, Härjedalens kommun

Beslut

Länsstyrelsen förelägger med stöd av 12 kap. 6 § miljöbalken att BJS Utvecklings AB, (org nr 556721-1585, nedan kallad Bolaget), ska vidta följande försiktighetsåtgärder till skydd för naturmiljön.

- Bolaget ska upprätta en miljöåtgärdsplan där det framgår hur Bolaget kommer att gå tillväga för att uppfylla föreläggandet om hänsyn till naturmiljö och rennäring samt de försiktighetsåtgärder som Bolaget har angivit i sin anmälan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.
- Miljöåtgärdsplanen ska innehålla både en uppförandedel av anläggningen samt en del för själva driften av anläggningen.
- Miljöåtgärdsplanen ska lämnas till Länsstyrelsen senast en månad från det att detta beslut vunnit laga kraft.
- Miljöåtgärdsplanen ska kommuniceras i god tid innan arbetet startar med berörda entreprenörer.
- Bolaget ska efter dialog med Handölsdalens sameby vidta skäligen åtgärder för att minimera anläggandets och driftens påverkan på rennäringen. Bolaget ska senast den 1 september varje år under anläggnings- och driftfas kontakta Handölsdalens sameby för att informera om vilka åtgärder som kommer att bedrivas under vintersäsongen.
- De skyddsvärda levande och döda träd (trädlågor) samt områden med höga naturvärden som är identifierade i de inventeringar som bolaget hänvisar till i anmälan ska undantas från avverkning och andra markarbeten.
- En skyddszon om minst 50 meter ska lämnas till vattendraget Skorvan.
- Vid alla markarbeten ska sådana skyddsåtgärder vidtas så att sedimenttransport till Skorvan med biflöden minimeras.

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

- Avledning av dagvatten får inte ske med direktutsläpp till Skorvan eller dess biflöden
- För att undvika spridning av invasiva växtarter ska maskiner och andra arbetsredskap vara väl rengjorda innan markarbeten i området startar.

Försiktighetsåtgärder gällande kungsörn

- Från första februari varje år och till dess att snösäsongen är slut på våren, får snökanoner inte vara igång under dygnets ljusa timmar.
- Bolaget ska ta fram lämpliga avspärrningsåtgärder i samråd med Länsstyrelsen i syfte att minska oavsiktliga eller avsiktliga störningar på kungsörnars boplatser i samband med offpiståkning. Dessa avspärrningar kan vara tillfälliga eller permanenta, men ska sitta uppe under den tid på året då offpiståkning kan ske.
- Samråd ska ske med Länsstyrelsen inför nya dragningar av skidspår, cykel- och vandringsleder i området.
- Avverkning och anläggningsarbete får inte ske under mars, april och maj månader.
- Om ni utför åtgärden på något annat sätt än enligt anmälan och det innebär en väsentlig ändring av naturmiljön, behöver ni göra en ny anmälan om samråd.

Beskrivning av ärendet

Bolaget lämnade den 22 juli 2019 in en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken till Länsstyrelsen. Anmälan gäller alpin skidanläggning i Skorvdalen, Härjedalens kommun.

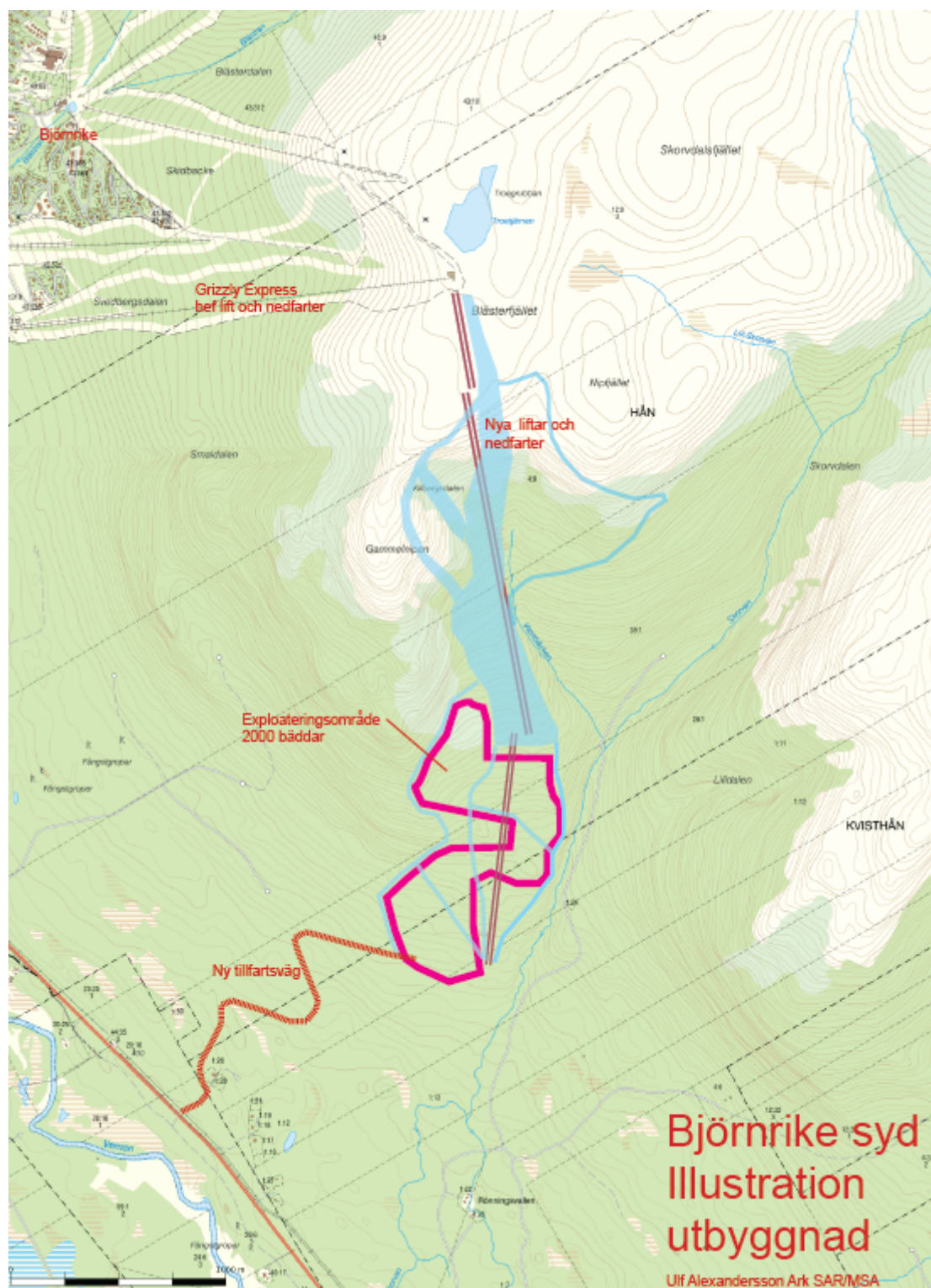
Anläggningen är omarbetad utifrån den skidanläggning som prövades och nekades tillstånd av Mark- och miljödomstolen, beslut 2018-05-22 M2857-16.

I korthet består förändringen av minskad exploateringsyta med färre liftar och nedfarter samt att Härjedalens kommun inrättat ett fågelskyddsområde (för att skydda örnarna) i anslutning till planerad skidanläggning.

Verksamheten avses innefatta

- Ett verksamhetsområde om ca 50 ha,
- Anläggande och drift av fyra liftar. Liftarna anläggs ”i rad” och den högst belägna avses ansluta till Grizzly Express i Björnrike,
- Anläggande och drift av en bredare nedfart under liftarna samt någon mindre nedfart,
- Anläggande av vägar.

Verksamhetens huvudsakliga lokalisering framgår av illustrationen nedan.

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

Länsstyrelsen förelade Bolaget 2019-08-30 om följande kompletteringar;

Till anmälan om samråd ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) bifogas och redogöra för följande:

- Beskriva vilka natur- och kulturvärden som finns inom påverkansområdet för planerad exploatering. Som underlag för detta krävs en naturvärdesinventering samt en arkeologisk utredning. Naturvärdesinventeringen ska utföras enligt Svensk Standard SS 199000:2014 eller på annat vis som Länsstyrelsen finner likvärdigt.
- Ange vilka försiktighetsåtgärder som kommer att vidtas för att minimera påverkan på identifierade natur- och kulturvärden.
- Beskrivning av naturvärdena knutna till vattendraget Skorvan och dess vattenkemi samt vilka skydds- och skadeförebyggande åtgärder som kan vidtas vid exploatering och drift av skidområdet.
- Beskrivning hur exploateringen kommer att förhålla sig till planerat fågelskyddsområde. Vilka anpassningar av exploateringen som är gjorda för att minimera påverkan på syftet för fågelskyddsområdet.
- Redovisning av projektets påverkan på landskapsbilden.
- Miljökonsekvensbeskrivningen ska beskriva vilken påverkan projektet kan få på rennäringen samt vilka försiktighetsåtgärder som planeras.
- Anmälan ska kompletteras med teknisk beskrivning och detaljerat kartunderlag som redovisar storleken på de ytor som kommer att tas i anspråk för liftgator, nedfarter, vägar och annan markexploatering.
- Den tekniska beskrivningen ska beskriva omfattningen av de markarbeten som planeras samt vilken sorts markarbeten det är fråga om. Det ska framgå var större markarbeten som schaktning, sprängning och dikning m.m. planeras.

Vidare förbjöd Länsstyrelsen i samma beslut att Bolaget får avverka skog eller utföra andra markarbeten före dess att planerat fågelskyddsområde är bildat och vunnit laga kraft.

Kommunfullmäktige i Härjedalens kommun beslutade 2020-06-22 dnr 2020/166 om fågelskyddsområde Skorvdalen.

Inlämnade yttranden och bolagets bemötande

Härjedalens kommun och Naturvårdsverket har lämnat yttrande i ärendet.

Härjedalens kommun skriver; Den föreslagna utbyggnaden i anmälan överensstämmer med den översiktsplan (ÖP) för Vemdalen-Björnrikeområdet som antogs av kommunfullmäktige år 2008.

Utbyggnaden stödjer Härjedalens kommuns strategi om att satsa på turism i området. Nämnden ser att det är lämpligt att expandera till det här området. Björnrike Syd

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

kommer att medföra ett betydande tillskott av arbetstillfällen, både under exploaterings- och driftsfasen både för nya och etablerade företag och är därför av ett stort allmänintresse för Härjedalens kommun.

Det fågelskyddsområde som Bolaget gemensamt med Härjedalens kommun tar fram ger befintliga örnrevir ett starkare skydd än tidigare och syftar till att det inte ska finnas någon risk för mänsklig påverkan på örnreviret.

Härjedalens kommun ser fortsatt positivt på föreslagen utbyggnation.

Naturvårdsverket skriver i en sammanfattande bedömning av projektet följande; Naturvårdsverket bedömer att det föreslagna fågelskyddsområdet inte skyddar örnparet såsom avses om den planerade utbyggnaden av skidanläggningen kommer till stand. Det beror på att den planerade anläggningen, liksom de tidigare versionerna av anläggningen som prövats i MÖD 2015:3 samt i prövningen 2016–2018 enligt 9 och 11 kap miljöbalken, fortfarande kommer att exploatera de centrala delarna av örnreviret samt att ett mycket stort antal besökare på årsbasis kommer att störa örnarna enligt Naturvårdsverkets bedömning.

Fågelskyddsområdet eller bakgrundsmaterial för ett sådant beslut uppfyller enligt Naturvårdsverkets bedömning heller inte länsstyrelsens beslut i 12:6-samrådet om att ”skidanläggningens utformning är så anpassad att uppförandet och driften inte kommer i konflikt med artskyddet för kungsörn. I dagsläget finns inte det underlaget och därmed inte förutsättningar att fatta beslut i ärendet.”

Naturvårdsverket bedömer också att den planerade skidanläggningen, oavsett om ett fågelskyddsområde inrättats eller inte, träffas av förbudsreglerna i 4 § 2 och 4 artskyddsförordningen.

Enligt Naturvårdsverkets bedömning krävs därför en artskyddsdispens för att skidanläggning ska kunna komma till stand. Vid den tidigare dispensprövningen beslutade Mark -och miljööverdomstolen att det inte finns tillräckliga skäl för att bevilja dispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

För hela Naturvårdsverkets yttrande, se bilaga 2.

Bolaget har bemött Naturvårdsverkets yttrande om fågelskyddsområdet enligt följande;

Anledningen till att bolaget önskar att fågelskyddsområde ska inrättas är att mark- och miljödomstolen i dom den 22 maj 2018 (mål nr M 2857-16) ansåg att den då prövade verksamheten – vilken var av en väsentligt större omfattning än den som bolaget under 2019 jämlikt 12 kap. 6 § miljöbalken anmält för samråd till länsstyrelsen – i avsaknad av fågelskyddsområde saknade tillräckligt skydd för att inte medföra risk för otillåten påverkan på örnreviret. Domstolen klargjorde nämligen i domen att ett fågelskyddsområde ”i kombination med tydlig information och förbudsskyltar” skulle vara ”ett mer verksamt skydd mot intrång. Länsstyrelsen uttalade sig villig att medverka till inrättande av sådant områdesskydd. Eftersom det i nuläget inte finns något sådant skyddsområde saknas emellertid förutsättningar att beakta detta vid prövningen i målet.” (domen, ss. 81-82)

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

Med ledning av domstolens synpunkter har Bolaget därför uppdragit åt Pelagia Nature & Environment AB att utreda dels vilka skyddsbehov som föreligger, dels vilken omfattning på fågelskyddsområdet som dessa skyddsbehov bör medföra. Förslaget till fågelskyddsområde har utgått från Pelagias slutsatser och rekommendationer. Det har även utgått från att tillsyn och övervakning ska kunna ske på ändamålsenligt vis. Bolaget delar därför inte Naturvårdsverkets uppfattning om att det föreslagna fågelskyddsområdet inte skulle medföra tillräckligt skydd för örnparet. Istället konstaterar Bolaget att de av Pelagia utförda utredningarna – även de som utförts inom ramen för samrådet med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken – visar att fågelskyddsområdet tillsammans med övriga föreslagna skyddsåtgärder medför att den nu aktuella mindre anläggningen inte ger upphov till någon otillåten påverkan på naturmiljön och övriga värden. Det gäller även för örnaviret, där utredningarna visar att inga konsekvenser bedöms uppkomma. Det ska i sammanhanget noteras särskilt att verkets uppfattning står i strid även med mark- och miljödomstolens ovanstående ställningstaganden.

Slutligen konstaterar Bolaget att verkets uppfattningar – vilka till skillnad från Bolagets – också saknar stöd i utredningar beträffande det aktuella örnaviret och den begränsade verksamhet som Bolaget anmält till länsstyrelsen jämlikt 12 kap. 6 § miljöbalken.

För hela Bolagets bemötande, se bilaga 3.

Bakgrund

För del av anläggningen finns en lagakraftvunnen detaljplan från 2016-08-11, Mbn § 140. För ungefärlig utbredning av planen se rödmarkerat område i illustrationen sidan 3. I dagsläget har inte några byggnationer eller annan exploatering skett i området.

Skidanläggningen har tidigare prövats i en frivillig tillståndsansökan enligt 9 kapitlet miljöbalken hos Mark- och miljödomstolen. I den prövningen ingick även prövning enligt 11 kapitlet miljöbalken för vattenverksamhet. Ansökan avslogs i dom meddelad 2018-05-22, M 2857-16. I domskälen skrevs att avgörande för tillåtlighetsbedömningen i målet är den miljöfarliga verksamhetens och vattenverksamhetens påverkan på det kungsörnsrevir som finns i området. Verksamheterna bedöms inte stå i konflikt med övriga intressen på sätt som innebär att dessa inte kan godtas. Exempel på övriga intressen är nedströms liggande vattenförekomster, riksintressen och planförhållanden samt påverkan på övriga djur och växter.

I det målet hade sökanden (Örndalen exploatering AB) föreslagit ett flertal skyddsåtgärder för att minska risken förpåverkan på kungsörn. Exempel på skyddsåtgärder var upprättande av skyddszoner kring boplatser och kanalisering av offpist åkning till områden inom verksamhetsområdet samt att liftkortet kunde förloras om offpist skidåkning skedde i annat område. Mark- och miljödomstolen angav i sina domskäl bla följande; En exploatering av området med en skid- och turistanläggning med tillhörande infrastruktur i form av t.ex. vägar och liftsystem kommer emellertid att göra Skorvdalen mer tillgängligt för allmänheten. Även om själva verksamhetsområdet upprätthåller erforderliga skyddsavstånd till kungsörnarnas boplatser, riskerar

Beslut

Datum
2020-10-01

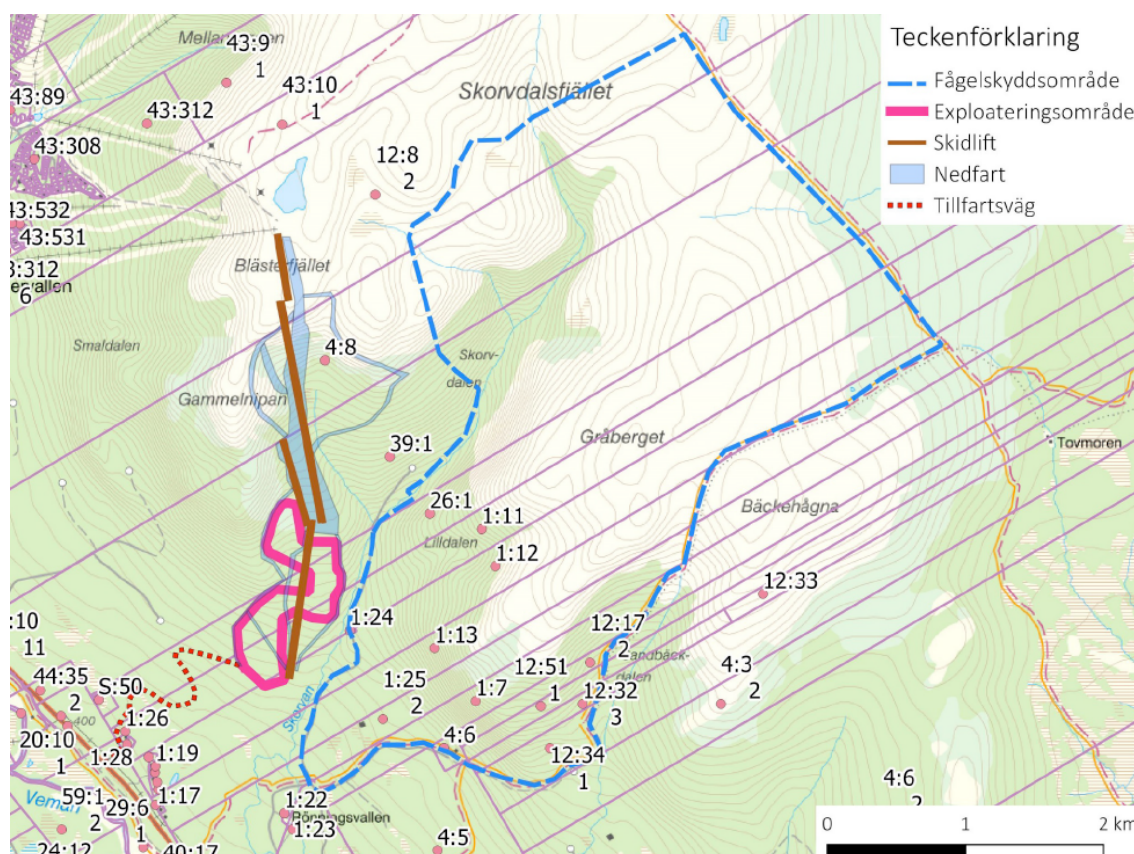
Diarienummer
525-5609-2019

exploateringen medföra en ökad besöksaktivitet även inom dessa skyddsområden. Av betydelse vid bedömningen om den ekologiska funktionaliteten av kungsörnarnas fortplantningsområde i Skorvdalen kan upprätthållas är följaktligen om mänsklig aktivitet närmare än 1 000 m från boplatserna kan begränsas i tillräcklig omfattning.

Vidare skrev domstolen; vid huvudförhandlingen diskuterades frågan om eventuellt områdesskydd (exempelvis inrättandet av fågelskyddsområde). Ett sådant skydd, i kombination med tydlig information och förbudsskyltar skulle, enligt domstolens vara ett mer verksamt skydd mot intrång. Då det vid prövningen inte fanns ett fågelskyddsområde så ansåg domstolen att förutsättningar saknades för att beakta detta vid den prövningen.

Motivering till beslutet

Härjedalens kommun har nu i samverkan med Bolaget bildat ett fågelskyddsområde öster om skidområdet. Bolaget har sedan prövningen i Mark- och miljödomstolen även minskat exploateringsområdet till yta och antal liftar med nedfarter.

Länssstyrelsen bedömer att ett fågelskyddsområde med rättsligt bindande föreskrifter för att styra allmänheten till att inte störa kungsörnarna under den mest känsliga perioden av året, kommer att innebära att exploateringen inte står i konflikt med

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

artskyddsbestämmelserna för kungsörn. För att ytterligare minska risken för störning på kungsörn i området under deras födosök, spelflykt, parnings- och häckningsperioder anser Länsstyrelsen att planerad uppbyggnad och drift av anläggning behöver särskilda hänsynstagande till kungsörn både avseende till begränsning av tid för arbete och för hur allmänhet ska hänvisas för att inte komma in i område som kan störa kungsörn. Detta eftersom det finns dokumenterade uppgifter om att häckning av kungsörn skett i ett område väster om planerad anläggning och därmed utanför fågelskyddsområdet. Enligt information till Länsstyrelsen är det mer än tio år sedan det var en häckning vid den västra boplatsen och att boet är raserat sedan 2016. Men det faktum att det funnits en boplat visat att miljön kring boplatsen är sådan att kungsörn kan häcka där. Det är därför motiverat att förelägga om hänsyn som även är riktade till området väster om planerad anläggning.

Genomförda inventeringar visar att det inom planerat skidområde finns naturmiljöer, bäckraviner, och enskilda naturvårdsobjekt som kräver särskild hänsyn. Områdena och objekten utgör en mycket liten del av skidområdet. Länsstyrelsen bedömer att med en framförhållning i planeringen av markarbetena blir det vare sig kostsamt eller svårt för Bolaget att helt undanta dessa områden och objekt från avverkning och markarbeten.

Skorvan med biflöden mynnar ut i Veman. Veman utgör riksintresse för naturvården och är ett särskilt värdefullt vattendrag enligt kommunens fiskeplan.

Naturvärdesinventeringarna visar att Skorvan med biflöden har högt naturvärde. För att inte sediment eller andra föroreningar ska nå vattendragen krävs skyddzoner kombinerat med åtgärder för att hindra sedimenttransport till vattendragen under anläggning och drift av skidanläggningen.

Bolaget har i sin konsekvensbedömning för Björnrike Syd redovisat följande skyddsåtgärder och försiktighetsmått för rennäringen.

Inför anläggandet av Björnrike Syd ska aktuella åtgärder samt tidsram för dessa redovisas för samebyn. Under driftfas rekommenderas minst en årlig avstämning där det framgår aktuella aktiviteter inom området och samebyn ges möjlighet att yttra sig om tillgång till flyttleder och annat som påverkar renskötseln i området. Bolaget och Handölsdalens sameby är överens om att inför flytt av renhjorden ska representant för samebyn kontakta Bolaget så att vägen kan stängas av för trafik. Bolaget åtar sig att stänga av tillfartsvägen efter samebyns uttryckta behov samt att underrätta anläggningens gäster när detta sker.

Handölsdalens sameby bedriver renskötsel i området. Inom det totala betesområdet finns flyttleder, trivselland, vinterland och vårvinterland. För att minimera påverkan på rennäringen anser Länsstyrelsen att det är viktigt att Bolaget har en dialog med samebyn och redovisar hur de avser att ta hänsyn till rennäringens intressen.

Eftersom renskötsel inom samebyns område såväl som vilka aktiviteter som kan bedrivas inom skidområdet kan förändras över tid bedömer Länsstyrelsen att det är viktigt att det som framkommer i Bolagets dialog med samebyn även skrivs in i den miljöåtgärdsplan som ska lämnas till Länsstyrelsen.

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

För att inte arbetsmaskiner ska föra med sig frön och växtdelar av invasiva växtarter ska maskinerna vara väl rengjorda från jord från andra markarbeten.

Ett projekt av den omfattning som anmälan beskriver kommer innebära att ett flertal olika entreprenörer är involverade i både anläggande och drift av verksamheten. För att syftet med förelagda försiktighetsåtgärder ska nå ända ut till de som utför själva arbetet är det viktigt att ett miljöåtgärdsprogram tas fram som i detalj talar om hur arbetet ska utföras för att syftet med hänsynen ska uppnås. Dokumentet är också viktigt för Länsstyrelsens tillsyn av verksamheten.

De arkeologiska utredningarna av området som är utförda redovisar att det inte finns några kända fornlämningar och samiska kulturlämningar inom planerat skidområde.

Länsstyrelsen bedömer att den planerade åtgärden inte på ett väsentligt sätt skadar natur- och kulturmiljön om åtgärden utförs i enlighet med anmälan och beslutade försiktighetsåtgärder följs.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska en anmälan för samråd göras för verksamheter och åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken. Länsstyrelsen får besluta att den anmälningsskyldige ska vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skador på naturmiljön.

Fornlämningar är spår efter äldre mänsklig verksamhet och skyddas av kulturmiljölagen. Enligt lagen är det förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning, men i vissa fall kan Länsstyrelsen ge tillstånd till ingrepp i fornlämningen.

Övriga upplysningar

Länsstyrelsen förutsätter att ni har fått medgivande från de markägare och andra nyttjanderättshavare som kan beröras av åtgärderna. Länsstyrelsens beslut ger inte tillträde till marken utan markägarens tillstånd.

En anmälan om samråd befriar inte er från ansvaret att ta hänsyn till miljöbalkens övriga bestämmelser eller till vad som föreskrivs i annan lagstiftning.

Ni som gör en åtgärd måste alltid skaffa er den kunskap som behövs. Ni måste även visa sådan hänsyn att skador och olägenheter inte uppkommer för människors hälsa eller miljön (2 kap. miljöbalken).

Grävning och andra åtgärder i vattenområde kan kräva en anmälan om vattenverksamhet till Länsstyrelsen. Omgrävning eller fördjupning av dike eller kanal kan vara tillståndspliktig markavvattnings och är tillståndspliktig. För mer information kontakta Länsstyrelsen.

Område med strandskydd berörs och åtgärden kan kräva en dispens. Kontakta Härjedalens kommun för information och eventuell prövning.

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

Enligt artikel 7 1. I rådets förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (IAS) får invasiva främmande arter av unionsbetydelse inte avsiktligt föras in på unionens territorium, hållas, födas upp, transporteras (utom för transport av arter till anläggningar i samband med utrotning), släppas ut på marknaden, användas eller utbytas, tillåtas reproducera sig, växa eller odlas eller släppas ut i miljön. Om en invasiv art påträffas ska arbetet omedelbart avbrytas och kontakt ska omgående tas med Länsstyrelsen.

Artskyddsförordningen omfattar bestämmelser till skydd för fridlysta arter, både växter och djur. Arbetsföretag i naturmiljöer kan komma att skada fridlysta arter. Dispens från artskyddsbestämmelserna söks hos Länsstyrelsen.

Fornlämningar får inte flyttas, tas bort, grävas ut, täckas över eller skadas på annat sätt. Om en tidigare okänd fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete, ska arbetet omedelbart avbrytas inom den berörda delen av arbetsområdet. Den som leder arbetet ska omedelbart anmäla till Länsstyrelsen att det påträffats en fornlämning.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 1.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Jöran Hägglund med miljöskyddshandläggare Martin Jakobsson som föredragande. I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Susanna Löfgren, enhetschef Marina Wallén Mattsson, enhetschef Bitti Jonasson och naturvårdshandläggare Caroline Westerlund (med avvikande mening, se bilaga 4).

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför underskrifter.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor:

1. Överklagandehänvisning mark- och miljödomstolen
2. Naturvårdsverkets synpunkter
3. Bolagets bemötande
4. Avvikande mening

Kopia till:

Naturvårdsverket, registrator@naturvardsverket.se

Härjedalens kommun, kommun@herjedalen.se

Skogsstyrelsen, skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2020-10-01

Diarienummer
525-5609-2019

Handölsdalens sameby, arne.omma@gmail.com

Trafikverket, trafikverket@trafikverket.se

Internt naturvårdsenheten

Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen.

Hur överklagar jag beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Jämtlands län antingen via e-post; jamtland@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Jämtlands län, 831 86 Östersund.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det mark- och miljödomstolen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades**.

Ditt överklagande ska innehålla

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer,
- hur du vill att beslutet ska ändras, samt
- varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta länsstyrelsen via e-post, jamtland@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-225 30 00. Ange diarienummer 5609-2019.

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

YTTRANDE

2020-06-03

Ärendenr:

NV-02585-20

Länsstyrelsen Jämtlands län

Registrator

831 86 Östersund

Yttrande i samrådsärende Dnr 525-5609-2019, angående 12:6-samråd gällande skidanläggning i området Björnrike syd (Skorvdalen), Härjedalens kommun

Naturvårdsverket väljer att på eget initiativ yttra sig angående det pågående 12:6-samråd som BJS Utvecklings AB (bolaget) har inlett med Länsstyrelsen i Jämtlands län (Dnr 525-5609-2019) angående anläggning och drift av 4 liftar, skidnedfarter, 2000 bäddar och vägar i området Björnrike syd (Skorvdalen).

Länsstyrelsen har i ett beslut i det pågående samrådet 2019-08-30 förbjudit bolaget att inleda arbeten med anläggningen tills dess att det planerade kommunala fågelskyddsområdet är bildat och har vunnit laga kraft. Enligt uppgifter från Härjedalens kommun kommer kommunfullmäktige i slutet av våren eller under sommaren att besluta om huruvida ett fågelskyddsområde ska bildas i Skorvdalen.

Naturvårdsverket har som central nationell naturvårdsmyndighet ett särskilt ansvar att granska hur EU:s art- och habitatdirektiv respektive fågeldirektivet, samt artskyddsförordningen, där dessa naturvårdsdirektiv implementerats, genomförs i praktiken och vilken effekt dessa har att verka för att en långsiktigt gynnsam bevarandestatus upprätthålls för ingående arter och naturtyper. Naturvårdsverket har varit del i de hittillsvarande prövningarna av skidanläggningen i Skorvdalen.

Naturvårdsverket önskar framföra sin bedömning i ärendet.

1. Sammanfattande bedömning

Naturvårdsverket bedömer att ett lagakraftvunnet beslut om fågelskyddsområde inte i sig är tillräckligt för att bolaget ska få bedriva den planerade verksamheten.

Bolaget har inte visat att de uppfyller kravet i länsstyrelsens beslut 2019-08-30 i 12:6-samrådet om att *"skidanläggningens utformning är så anpassad att uppförandet och driften inte kommer i konflikt med artskyddet för kungsörn. I dagsläget finns inte det underlaget och därmed inte förutsättningar att fatta beslut i ärendet."*

Den planerade anläggningen, liksom de tidigare versionerna av anläggningen som prövats i MOD 2015:3 samt i prövningen 2016–2018 enligt 9 och 11 kap miljöbalken, kommer trots det föreslagna fågelskyddsområdet att i hög grad förändra de centrala delarna av örnreviret och dessutom kommer ett mycket stort antal besökare på årsbasis att störa örnarna, enligt Naturvårdsverkets bedömning. Enligt Naturvårdsverkets bedömning behöver fågelskyddsområdet ha en helt annan utformning för att kunna skydda örnparet och dess revir såsom bolaget och kommunen avser. Det är också en förutsättning för att utbyggnaden av skidanläggningen ska komma till stånd.

Fågelskyddsområdet behöver enligt Naturvårdsverkets bedömning skydda själva kärnområdet i örnarnas revir, ett område centralt mellan de tre alternativbona, så att det inte riskerar att skadas eftersom det utgör örnarnas fortplantningsområden och viloplatser. Det behöver också skydda från otillåtna störningar från mänsklig närvaro samt skydda från förekomst av bebyggelse och mänskliga strukturer.

Naturvårdsverkets samlade bedömning att det krävs en artskyddsdispens för att skidanläggningen ska kunna komma till stånd. Naturvårdsverket bedömer att det är mycket svårt att med ett fågelskyddsområde förhindra att artskyddsförordningens förbud aktualiseras på grund av verksamhetens placering. Vid den tidigare dispensprövningen beslutade Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns tillräckliga skäl för att bevilja dispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

2. Naturvårdsverkets utvecklade bedömning

2.1. Bakgrund

I Skorvdalen finns en djup och brant dalgång som präglats av pågående skogsbruk men som i övrigt är oexploaterad och besöks av få människor beroende på topografin och den storblockiga terrängen. I dalgången finns ett kungsörnsrevir med tre alternativbon. Sedan tidigare omfattas delar av Skorvdalen av kommunens detaljplan som ett område för en alpin skidanläggning.

Den aktuella planerade skidanläggningen har varit föremål för två tidigare domstolsprövningar. I dessa prövningar har den planerade anläggningen haft en delvis annorlunda utformning och omfattat en större areal.

2.2. Bolagets och kommunens syfte med fågelskyddsområdet

Såväl Härjedalens kommun som bolaget är tydliga med att syftet med fågelskyddsområdet är att möjliggöra en alpin skidanläggning i Skorvdalen utan att det örnpar som finns området ska påverkas negativt.

2.2.1. Analyser saknas som visar att syftet med fågelskyddsområdet nås

I underlaget från bolagets och kommunens framtagande av ett förslag till fågelskyddsområde, samt i det pågående samrådsärendet mellan bolaget och

länsstyrelsen, saknas analyser som visar på vilket sätt fågelskyddsområdet skyddar örnarna från negativ påverkan från den planerade skidanläggningen och dess besökare.

I beslutet 2019-08-30 i det pågående samrådsärendet lyfter länsstyrelsen problemet med att denna information saknas eller åtminstone inte är beskriven.

”För att kunna göra en bedömning om exploateringen är förenlig med artskyddsförordningen och därmed att lokaliseringen inte strider mot den allmänna hänsynsregel om val av plats i 2 kap.6 § miljöbalken krävs att det finns ett beslutat fågelskyddsområde *samt att skidanläggningens utformning är så anpassad att uppförandet och driften inte kommer i konflikt med artskyddet för kungsörn*. I dagsläget finns inte det underlaget och därmed inte förutsättningar att fatta beslut i ärendet.” [Naturvårdsverkets kursivering].

2.3. Naturvårdsverket bedömning av förslaget till fågelskyddsområde

I nedanstående stycke analyserar Naturvårdsverket bolagets/kommunens förslag till fågelskyddsområde. Enligt Naturvårdsverkets bedömning är dock flera av frågeställningarna centrala när länsstyrelsen ska bedöma om själva skidanläggningen – oaktat det föreslagna skyddsområdet – kommer i konflikt med artskyddet för kungsörn.

Generellt ser Naturvårdsverket det som positivt om fågelskyddsområden bildas där så är motiverat med syfte att skydda störningskänsliga arter genom tillträdesförbud under hela eller delar av året. Naturvårdsverket har därför inga synpunkter i sig angående att kommunen önskar bilda ett fågelskyddsområde för att skydda ett kungsörnspar och delar av dess revir.

Naturvårdsverkets invändningar gäller istället huruvida fågelskyddsområdet är funktionellt och uppfyller kommunens eget uppställda syfte med skyddet. Enligt Naturvårdsverkets bedömning är förslaget inte funktionellt för att skydda örnparet och deras revir. Vad som istället behövs för att inte artskyddsförordningens förbud ska aktualiseras utvecklas nedan.

2.3.1. Bolagets förslag till fågelskyddsområde

Fågelskyddsområdet föreslås¹ omfatta de inre nordliga delarna av Skorvdalen, delar av Skorvdalsfjället och större delen av Gråberget och dess sluttningar. Väster om det föreslagna fågelskyddsområdet är den planerade skidanläggningen tänkt att uppföras i Skorvdalens centrala delar med liftar och nedfarter som sträcker sig upp på Skorvdalsfjället i riktning mot Björnrikes toppstation.

Området är detaljplanerat för ny fritidsbebyggelse, skidliftar med mera. En detaljplan kan på vissa sätt vara styrande för en miljöbalksprövning, eftersom ett tillstånd eller en dispens inte får meddelas som strider mot en gällande detaljplan (2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken). Däremot innebär inte förekomsten av en detaljplan nödvändigtvis att alla miljöbalksfrågor är prövade. Den aktuella detaljplanen har inte tagit någon sådan hänsyn till artskyddsförordningen att frågan om påverkan på fåglar redan skulle vara löst. Detaljplanen är inte heller styrande för bedömningen av fågelskyddsområdets lämplighet. Förslaget fågelskyddsområde omfattar en mindre del av det aktuella kungsörnsreviret. Inom området ligger endast två av revirets tre boplatser.

¹ Se kartbilaga 1 i Miljö- och byggnadsnämndens tjänsteutlåtande om Förslag till beslut 2020-04-01, samt karta på s. 6 i Pelagias förslag till fågelskyddsområde.

Utgångspunkt 1 – alla alternativbon behöver vara inkluderade

Naturvårdsverket förde i tidigare prövningar fram bedömningarna att det är vanligt att ett eller flera alternativbon i ett kungsörnsrevir är vilande under ett antal år, inte sällan mer än ett decennium och ibland efter flera decennier, för att sedan åter tas i besittning. Det råder vetenskaplig konsensus om att så är fallet. Att bobalen rasat ned från klippan vid den tredje boplatsen ändrar inte detta. Paret bygger snabbt upp en ny bobale om de väljer att åter ta boplatsen i besittning. Det är m.a.o. inte själva *bobalen/riskorgen* som manifesterar boplatsens värde utan istället *boplatsens platsspecifika kvalitéer*. Det handlar ofta om ostördhet, bra inflygningsvägar, bra utsikt för spaning, lätt försvarat mot andra örnar, förekomst av uppvindar att glida/segla på, soligt läge så att snön smälter av tidigt på säsongen m.fl. faktorer. Att en boplats inte används under ett antal år kan bl.a. spegla mänsklig störning. Vid det aktuella boet genomfördes år 2004–2011 omfattande skogsavverkningar, inklusive dragandet av nya skogsbilvägar, både ovanför och under den bergrant som boplatsen är belägen i. Enligt Naturvårdsverkets bedömning kan dessa avverkningar och aktiviteter haft en avgörande betydelse för att örnarna inte använt boet under det senaste decenniet. Samtidigt växer skogen nu åter upp i området och boplatsen platsspecifika kvalitéer bedöms därför åter öka och återgå till tidigare förhållanden. En annan tänkbar störningskälla, eventuellt i kombination med ovan nämnda skogsbruk, är den utökning av verksamheten som skett i skidanläggningen Björnrike som är belägen norr om den aktuella boplatsen.

Att de alternativa boplatserna är en viktig del av örnparets revir även om de inte använts för häckning under ett antal år, manifesteras på olika sätt i olika kungsörnspar. Vanligt är att fåglarna gör s.k. spelmarkeringar över samtliga boplatser i reviret under vårvinterns spelflykt. Fåglarna väljer ibland att sitta i eller i närheten av alternativboet, eller jaga undan andra örnar som kommer för nära dessa alternativa vilande boplatser. I vissa par dekoreras alternativbona varje år med enstaka färska kvistar trots att själva häckningen äger rum i ett annat bo. Även de flygga ungfåglarna kan nyttja platsen för alternativboet på eftersommaren.

I detta fall visar undersökningarna hur örnarna rört sig relativt mycket runt den tredje boplatsen, spelmarkerat över den och även kort landat i risboet trots att paret inte häckade på denna boplats under de år som örnarnas flygmönster i reviret undersöktes. Enligt Naturvårdsverket ska den tredje alternativa boplatsen betraktas som vilande – inte övergiven. Även den ”västra” boplatsen har en central funktion i örnarnas revir.

Utgångspunkt 2 – undvikande av störning

Enligt Naturvårdsverket kan störning av örnarna ske på flera sätt. Människor som under häckningens inledning kommer för nära boplatser kan innebära att den ruvande fågeln lämnar boet under så lång tid att äggen hinner kallna eller att små ungar fryser ihjäl. Sällsynt kan kungsörnar även helt överge ägg eller ungar, ibland även vid en enstaka längre störning. Om ungarna inte fryser ihjäl så dör de då av svält. Dessa typer av störningar kan ett fågelskyddsområde förhindra om det är rätt utformat.

Vidare finns det en annan typ av störning som sker på längre avstånd och som innehåller en kumulativ komponent. Örnarna är inte enbart känsliga för mänsklig närvaro vid boplatserna. Örnarna undviker generellt människor, mänsklig verksamhet, bebyggelse m.m. Även om störningen är störst nära boplatserna är den också stor i den centrala delen av reviret som ofta benämns kärnområde (se även en

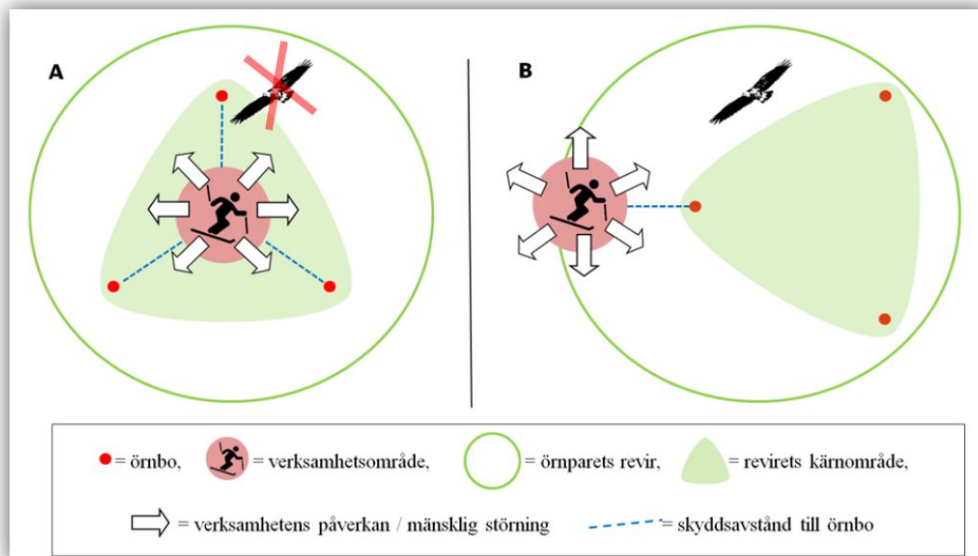
utvecklad diskussion nedan). Sedan avtar känsligheten för mänsklig närvaro ju längre ut mot ytterdelarna man kommer i de mycket stora reviren som kungsörnarna nyttjar. Örnar varken häckar, vilar eller jagar inne i mänsklig bebyggelse. Har de möjlighet så distanserar sig kungsörn och flera andra stora rovfåglar så mycket de kan från människan. Normalt ligger boplatser för kungsörn långt från mänsklig bebyggelse. Naturligtvis finns det undantag – men de är just undantag. Oftast är det den mänskliga närvaron som utgör själva störningsmomentet men örnar reagerar ibland på mänskliga konstruktioner genom undvikande – även i sammanhang där inga människor finns närvarande. Ett exempel på det sistnämnda kan vara vindkraftverk även om det finns flera exempel på att örnarna också kan vänja sig vid konstruktioner.

Denna typ av mänsklig störning blir normalt större ju fler människor som samlas eller när mänskliga konstruktioner/byggnader bli många, alternativt får stor areell utbredning. Det som händer är att störningen utlöser ett undvikandebeteende hos örnarna som brukar benämnas *bortträngning* eller *habitatförlust genom bortträngning*. Det finns normalt någon typ av tröskelvärde som behöver överskridas för att bortträngningen ska ske. Effekterna av olika typer av störningar är ofta kumulativa för örnar så att varje enskild störning kanske inte utöser en bortträngning men att störningarna sammantaget uppnår tröskelvärdet.

Enligt Naturvårdsverkets bedömning blir det även en stor skillnad i störningens omfattning och vilka bortträngningseffekter som störningen utlöser beroende på från vilket håll störningen kommer. Minst störningseffekt i ett kungsörnsrevir bedöms därför en skidanläggning ge om den placeras i revirets ytterkanter. Störningen kommer då från ett håll och normalt påverkas endast en av de alternativa boplatserna. Ju närmare centrum på örnreviret och örnarnas kärnområde verksamheten kommer desto mer ökar störningen och bortträngningseffekten (se figur 1B). I Sverige finns enligt Naturvårdsverkets vetenskap ett antal örnrevir där skid- eller friluftsanläggningar på detta sätt påverkar ett örnrevir från ett håll men där störningens effekter uppenbarligen inte överskrider tröskelvärdet så att örnarna trängs bort från reviret. Däremot finns kunskap från olika länsstyrelser miljöövervakning att häckningsframgången i sådana revir kan påverkas negativt trots att örnarna finns kvar i reviret.

Om skidanläggningen däremot placeras centralt i ett örnrevir, mitt i kärnområdet, och som i fallet med Skorvdalen, centralt mellan de tre boplatserna blir störningseffekten en annan. Enligt Naturvårdsverkets bedömning kommer tröskelvärdena för bortträngning att överskridas och risken är stor att häckningen misslyckas eller att örnarna helt överger reviret (se figur 1A). Naturvårdsverket känner inte till någon enda liknande anläggning för friluftsliv i Skandinavien som är belägen centralt i kärnområdet och mellan boplatserna för örnarna.

En kumulativ effekt till denna *indirekta* förlust av habitat genom bortträngning är att i det i detta fall också uppstår en *direkt* förlust av habitat genom att delar av själva kärnområdet kommer att exploateras. Brukad skog längre ned i dalgången, äldre naturskog längre upp på Gammelnipan och Skorvfjället, samt fjällhed på samma berg planeras att tas i anspråk för bebyggelse, vägar, parkeringar, liftar, och nedfarter. Dessa områden har idag kärnområdets naturliga funktioner för örnarna som jaktmarker, viloplatser, parningsområde, spelflyktsområde och uppfödningssområde för de flygga juvenila fåglarna när de lämnar boet.

Figur 1. En schematisk bild som visar skillnaden i grad av störning och bortträngningseffekt i ett kungsörnsrevir beroende på skidanläggningens placering. I **alternativ B** placeras anläggningen i revirets utkant så att störningen på längre avstånd riktas mot örnarnas kärnområde och en av boplatserna. Detta exempel kan illustrera skidanläggningen Björnrikes påverkan på reviret i Skorvdalen. Örnarna accepterar intrånget i så måtto att reviret inte överges även om det inte kan uteslutas att anläggningen har en påverkan på häckningsframgången och örnarnas val av boplatser. I **alternativ A** är verksamheten placerad centralt i reviret och mitt i kärnområdet såsom i nu aktuellt planerat fall, samt därtill centralt mellan de tre boplatserna. Även om ett visst ”skyddsavstånd” upprätthålls mellan skidanläggningen och själva boplatserna (exempelvis genom fågelskyddsområde eller på annat sätt) blir störningen och bortträngningseffekten så stor att häckningarna misslyckas och örnarna riskerar att helt överge reviret (illustration: Naturvårdsverket).

Utgångspunkt 3 – Genom fågelskyddsområdet behöver de viktigaste områdena för örnarna skyddas genom beträdnadsförbud

Hänsyn behöver tas till utbredningen av örnrevirets kärnområde, revirets tre alternativa boplatser och sammantaget därmed de områden som utgör viloplatser och uppfödningsområden för örnarna enligt betydelsen i 4 § 4 artskyddsförordningen. Hela kärnområdet och den tredje boplatser skulle behöva ingå i ett fågelskyddsområde för att det skulle vara funktionellt. Därmed skulle även området för den planerade skidanläggningen behöva inkluderas enligt Naturvårdsverkets bedömning.

Det föreslagna fågelskyddsområdet kan visserligen innebära ett visst skydd mot den indirekta störning som avhandlas i punkten 2 ovan, eftersom delar av revirets kärnområde skyddas mot mänsklig närvaro. Ungefär halva kärnområdet och en av revirets boplatser omfattas däremot inte av skyddet. Därtill bedömer Naturvårdsverket att revirets funktionalitet minskar kraftigt och vissa vitala funktioner riskerar helt att försvinna och att dessa funktionsförluster inte kompenseras av det föreslagna fågelskyddsområdet.

Naturvårdsverket vill här kort utveckla *hur revirets kärnområde förhåller sig till begreppen fortplantningsområden och viloplatser* i 4 § artskyddsförordningen. Ett kärnområde i denna betydelse är en biologisk term som avser belysa vilken del av ett revir som har särskild stor betydelse för en art. Ett revir är ett område som djurarten försvarar mot andra individer av samma art för att möjliggöra att tillräckliga resurser ska finnas för att individerna ska kunna leva kvar långsiktigt i

området och att de framgångsrikt ska kunna reproducera sig. För många fågelarter är häckningsreviren små – ofta bara några tiotals kvadratmeter - och kärnområdet kan omfatta hela reviret. För vissa fågelarter som stora rovfåglar, vissa stora ugglor m.fl. är reviren mycket stora – ibland flera kvadratkilometer stora. För dessa utgör kärnområdena en mindre del av reviret.

För kungsörnen har kärnområdet platsspecifika kvalitéer som är särskilt viktiga vid valet av häckningsplats. Andra delar av reviret utanför kärnområdet fyller andra funktioner för örnarna, exempelvis som jaktområden. Olika delar av reviret har olika funktion under året, bl.a. beroende på årstidsvariationer i förekomst av bytesdjur i olika områden. Kärnområdet är däremot den centrala delen av kungsörnsreviret under alla delar av året. De kvalitéer som ett kärnområde i ett kungsörnsrevir utgörs av är ofta:

- Ostördhet och otillgänglighet – d.v.s. låg mänsklig närvaro
- Goda jaktmarker – särskilt under häckningstiden
- Lämpliga boplatser – grövre träd/klippor – ofta i sydläge för tidig snösmältning
- Utsiktsplatser för spaning efter byten, andra örnar och människor
- Viloplatser – träd och klippor i olika lägen för olika vädersituationer
- Flygstråk för bytestransporter, jakt och revirförsvar
- Lätt försvarat mot andra örnar
- Bergssidor som ger uppvindar för att kunna glidflyga mot fjällsidorna med minimal energiåtgång – företrädesvisa V- och SV-vindar innebär vanligen bergssidor och sidodalgångar i O- och NO-läge

Hur kärnområdet ska avgränsas avgörs i detta fall enligt Naturvårdsverkets bedömning av alternativboplatsernas läge, områdets topografi och naturgivna kvalitéer för örnarna, hur örnarna rör sig i området, samt över vilka områden de spelmarkerar. Därtill behövs ett visst skyddsområde runt boplatserna i riktning mot regelbunden mänsklig verksamhet. Det innebär att kärnområdet bör omfatta hela det område som ligger som en triangel mellan de tre boplatserna – d.v.s. hela Skorvdalen och dess fjällsidor samt lämpliga skyddsavstånd utåt från det ”västra” och östra boet som är beläget i anslutande delar av Vemans dalgång. Av sekretesskäl gör Naturvårdsverket inte en närmare beskrivning av kärnområdet i nuläget. Sammantaget innebär det att hela den planerade skidanläggningens verksamhetsområde ligger inom örnrevirets kärnområde.

Enligt Naturvårdsverkets bedömning är större delen av revirets kärnområde och därmed även platsen för den planerade skidanläggningen ytor som enligt 4 § artskyddsförordningen utgör fortplantningsområden och viloplatser för örnarna. Det går därför inte att plocka bort delar av kärnområdet som skidanläggning utan att områdets kontinuerliga ekologiska funktion försämras. De delar som förslås som skidanläggning utgörs enligt Naturvårdsverket av viktiga områden för jakt, utsiktsplatser, viloplatser, flygstråk och bytestransporter för örnarna. Det beror bl.a. på att den planerade skidanläggningen kommer att anläggas i mynningen av Skorvdalen och upp längs en av fjällsidorna. Kungsörnar undviker enligt Naturvårdsverkets egen erfarenhet normalt att flyga över anläggningar där många människor vistas och särskilt under häckningstiden. Vanligtvis sker kungsörnens bytestransporter i denna typ av landskap genom att örnarna glidflyger längs specifika stråk längs dalgångarna där uppvindar mot bergssidorna underlättar transporten av bytet. I detta fall kommer den planerade skidanläggningen att skära av dessa naturliga transportvägar mellan jaktmarker och de olika boplatserna. Även örnarnas möjlighet att röra sig naturligt inom reviret för exempelvis revirförsvar,

jakt och andra aktiviteter, försvåras och i vissa fall omöjliggörs av såväl den planerade skidanläggningen som de människor som då kommer att befinna sig där.

2.3.2. Vad skulle behövas för att en skidanläggning inte ska stå i strid med artskyddsförordningen

Naturvårdsverkets bedömning är att följande förutsättningar skulle behövas för att ett fågelskyddsområde ska bli funktionellt för att uppnå de dubbla syften som kommunen angivit som skäl för bildande. Det vill säga; vad behövs enligt Naturvårdsverkets mening för att en skidanläggning inte ska stå i strid med förbudsreglerna i 4 § artskyddsförordningen.

Ett fågelskyddsområde behöver (se även 2.3.1 ovan för detaljer):

- Omfatta hela revirets kärnområde och alla alternativa boplatser.
- Skydda mot den *indirekta störning* som en anläggnings storlek, närvaro av stora mängder människor samt byggnader/strukturer innebär. Sådan störning bedöms leda till *indirekt habitatförlust* genom bortträngningseffekter.
- Skydda mot en *direkt förlust av habitat* för fortplantning, vila, jakt, spaning m.m. De två sista punkterna innebär tillsammans skydd av *revirets ekologiska funktionalitet*.

En skidanläggning behöver sedan utformas så att den inte omfattar ett sådant fågelskyddsområde. Det föreslagna fågelskyddsområdet och den planerade skidanläggningen lever inte upp till dessa krav.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Claes Svedlindh.

Vid den slutliga handläggningen av ärendet har i övrigt deltagit miljöjuristerna Olof Ekström och Torunn Hofset, biologerna Helene Lindahl och Krister Mild, samt enhetschefen Maria Widemo, den sistnämnde föredragande.

För Naturvårdsverket

Claes Svedlindh

Maria Widemo

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilaga 1: Naturvårdsverkets yttrande i ärende Dnr KS 2020/166, angående förslag till kommunalt fågelskyddsområde vid Skorvdalen, Härjedalens kommun.

Härjedalens kommun
Kommunfullmäktige

Stockholm den 18 juni 2020

Dnr. KS 2020/166

Ang. beslut om inrättande av fågelskyddsområde i Skorvdalen

BJS Utvecklings AB har tagit del av Naturvårdsverkets yttrande daterat den 3 juni 2020. Mot bakgrund av vad verket anfört – på eget initiativ och utan att vara i författning angiven remissmyndighet – önskar bolaget yttra följande. (I syfte att underlätta för läsaren återges i *kursiv* stil inledningsvis vad verket anfört varefter följer bolagets synpunkt.)

Det föreslagna fågelskyddsområdet skyddar inte örnparet på avsett vis. Oavsett om skyddsområdet inrättas eller inte träffas skidanläggningen av förbudsreglerna i 4 § andra och fjärde punkterna artskyddsförordningen. Därför krävs dispens enligt artskyddsförordningen.

Anledningen till att bolaget önskar att fågelskyddsområde ska inrättas är att mark- och miljödomstolen i dom den 22 maj 2018 (mål nr M 2857-16) ansåg att den då prövade verksamheten – vilken var av en väsentligt större omfattning än den som bolaget under 2019 jämlikt 12 kap. 6 § miljöbalken anmält för samråd till länsstyrelsen – i avsaknad av fågelskyddsområde saknade tillräckligt skydd för att inte medföra *risk* för otillåten påverkan på örnnreviret. Domstolen klargjorde nämligen i domen att ett fågelskyddsområde ”i kombination med tydlig information och förbudsskyltar” skulle vara ”ett mer verksamt skydd mot intrång. Länsstyrelsen uttalade sig villig att medverka till inrättande av sådant områdesskydd. Eftersom det i nuläget inte finns något sådant skyddsområde saknas emellertid förutsättningar att beakta detta vid prövningen i målet.” (domen, ss. 81-82)

Med ledning av domstolens synpunkter har bolaget därför uppdragit åt Pelagia Nature & Environment AB att utreda dels vilka skyddsbehov som föreligger, dels vilken omfattning på fågelskyddsområdet som dessa skyddsbehov bör medföra. Förslaget till fågelskyddsområde har utgått från Pelagias slutsatser och rekommendationer. Det har även utgått från att tillsyn och övervakning ska kunna ske på ändamålsenligt vis. Bolaget delar därför inte Naturvårdsverkets uppfattning om att det föreslagna fågelskyddsområdet inte skulle medföra tillräckligt skydd för örnparet. Istället konstaterar bolaget att de av Pelagia utförda utredningarna – även de som utförts inom ramen för samrådet med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken – visar att fågelskyddsområdet tillsammans med övriga föreslagna skyddsåtgärder medför att den nu aktuella mindre anläggningen inte ger upphov till någon otillåten påverkan på naturmiljön och övriga värden. Det gäller även för örreviret, där utredningarna visar att inga konsekvenser bedöms uppkomma. Det ska i sammanhanget noteras särskilt att verkets uppfattning står i strid även med mark- och miljödomstolens ovanstående ställningstaganden.

Slutligen konstaterar bolaget att verkets uppfattningar – vilka till skillnad från bolagets – också saknar stöd i utredningar beträffande det aktuella örreviret och den begränsade verksamhet som bolaget anmält till länsstyrelsen jämlikt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Alla alternativbon måste innefattas i fågelskyddsområdet för att det ska vara funktionellt. Det är inte "själva bobalen/riskorgen som manifesterar boplatsens värde utan istället boplatsens platsspecifika kvalitéer." Därför måste även den boplats som senast nyttjades av örnparet år 2007 och som rasat 2016 omfattas av fågelskyddsområdet.

För att skydd enligt artskyddsförordningen ska föreligga räcker det inte med att konstatera att "områden och platser i och för sig är lämpliga utan det krävs att arten regelbundet använder dessa för att åtgärden i fråga inte ska vara tillåten. Miljöerna som sådana skyddas således inte av förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen. För att förbudsbestämmelsen ska aktualiseras för den angivna arten krävs att arten finns eller har funnits i det berörda området och att den med en rimlig sannolikhet kommer att återkolonisera det. Kan inte ett regelbundet användande fastställas är fortplantningsområdet eller viloplatsen inte skyddad enligt denna bestämmelse. Huruvida en åtgärd kan anses tillåten eller förbjuden enligt 4 § artskyddsförordningen kräver

därför en inledande bedömning av den aktuella artens förekomst i området.” (Mark- och miljööverdomstolens dom den 3 februari 2016 i mål nr M 2114-15).

Naturvårdsverket skriver uttryckligen att det är ”boplatsens platsspecifika kvalitéer” som verket anser medför att fågelskyddsområdet skulle vara otillräckligt till sin omfattning. Som framgått av ovan citerat avgörande från Mark- och miljööverdomstolen måste dock utgångspunkten för artskyddet vara att arten *regelbundet* använder området eller platsen. Det sker alltså inte såvitt avser den tidigare boplatsen, vilken senast nyttjades år 2007.

Minst störningseffekt bedöms etablering i utkanten av ett kungsörnsrevir medföra. Ju närmare centrum på örnreviret och örnarnas kärnområde som verksamheten kommer desto mer ökar störningen och bortträningseffekterna.

Skälet till att fågelskyddsområdets gränser föreslås etableras på sådant avstånd från de båda av örnarna nyttjade boplatserna är att det av mark- och miljödomstolen i domen den 22 maj 2018 (mål nr M 2857-16) accepterade skyddsavståndet ska kunna innehållas. Således undviks med god marginal påverkan inom det av Naturvårdsverket hävdade s.k. ”kärnområdet”.

För att skidanläggningen inte ska stå i strid med artskyddsförordningen krävs ett fågelskyddsområde som a) innefattar hela revirets s.k. ”kärnområde” och alla alternativa boplatser; b) medför skydd mot indirekt störning från anläggningen storlek och närvaron av stora mängder människor; samt c) medför skydd mot direkt förlust av habitat för fortplantning, vila, jakt, spaning m.m.

Som ovan och i Pelagias utredning redovisats omfattas hela revirets s.k. ”kärnområde” och alla alternativa boplatser av föreslaget fågelskyddsområde.

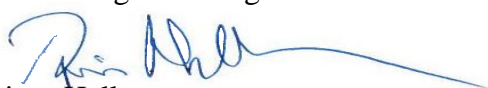
Vidare innebär fågelskyddsområdet att det av mark- och miljödomstolen accepterade skyddsavståndet om minst 1 000 meter till närmaste boplatz upprätthålls och att överträdelse av sådant förbud blir straffbart. Därmed uppkommer inte någon oacceptabel indirekt störning från den anläggning och de människor som kommer nyttja densamma. Det bör här ånyo understrykas att anläggningen, som en följd av mark- och miljödomstolens dom, har

minimerats i förhållande till tidigare prövad verksamhet. Syftet med det har givetvis varit att medföra skydd från såväl direkt som indirekt störning.

Slutligen medför utformningen av fågelskyddsområdet även skydd mot direkt förlust av habitat för ”fortplantning, jakt, spaning m.m.”; som tidigare upprepade gånger klargjorts kan de av mark- och miljödomstolen accepterade skyddsavstånden mellan anläggningen och aktuella delar av reviret upprätthållas.

Sammanfattningsvis uppfyller det föreslagna fågelskyddsområdet de krav som Naturvårdsverket framfört.

Med vänliga hälsningar

Björn Hellman

Advokat

Skiljaktig mening

Jag anmäler härmed skiljaktig mening angående samrådsbeslut (dnr. 5609-2019) att låta anlägga och driva skid- och turistanläggningen Björnrike Syd i Skorvdalen då min bedömning är att anläggande och drift av skid- och turistanläggningen Björnrike syd strider mot 4 § 2 och 4 punkten Artskyddsförordningen (2007:845).

Häckningsframgångarna för kungsörn är starkt knutna till bytestillgången och i Skorvdalen är det konstaterat genom inventering att kungsörnarna nyttjar sitt kärnområde till jakt och spelflykt. En placering av en anläggning mitt i revirets kärnområde riskerar därför att allvarligt skada ett för länet mycket viktigt kungsörnsrevir och dess möjligheter till unguppfödning. Det aktuella kungsörnsreviret är ett av länets mest produktiva revir och tillhör de 13 procenten med högst reproduktionstal. Kungsörn är rödlistad (NT) och i norra Sverige och fjällkedjan sker en negativ utveckling av antalet revir och lyckade häckningar sedan flera år. Jag bedömer att anläggningen på grund av just detta revirs reproduktiva förmåga riskerar att försvåra artens gynnsamma bevarandestatus inte bara på lokal utan även på regional nivå.

Jag bedömer också att fågelskyddsområdet inte säkerställer att anläggningen kan byggas, drivas och underhållas utan att 4 § punkt 2 och 4 Artskyddsförordningen aktualiseras.

Länsstyrelsens beslut ska därför istället vara att verksamheten ska förbjudas med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken med hänvisning till relevanta bestämmelser i artskyddsförordningen.

Bedömningsgrunder

Med stöd av naturvårdsverkets yttrande (NV-02585-20) i samrådsärendet för fågelskyddsområdet är min bedömning att kommunen inte anpassat fågelskyddsområdet för att skydda reviret på ett övertygande sätt. Fågelskyddsområdet framstår snarare vara anpassat för den tilltänkta exploateringen än för att skydda kungsörnarna. Skid- och turistanläggningen lokaliseras mitt emellan tre kända boplatser och mitt i revirets kärnområde. En av de tre boplatserna har inte tagits med i fågelskyddsområdet. Det finns därför en påtaglig risk för störning på denna boplatz samt inom kärnområdet där kungsörnarna föder upp sina flygga ungar under perioden de lär sig att jaga. Min bedömning är därför att anläggandet och driften av skid- och turistanläggningen är förbjuden enligt artskyddsförordningen och att fågelskyddsområdet inte ändrar på detta.

Caroline Westerlund

Naturvårdshandläggare

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.